

Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського

ПРОГРАМА І КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

до вступного іспиту з *географії*

Галузь знань: **0401. Природничі науки**

Напрямок підготовки: **7.04010401 Географія***

денна, заочна форми навчання

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Вступний іспит з географії передбачає перевірку загальнотеоретичної і практичної підготовки випускників вищого навчального закладу з галузі знань 0401 «Природничі науки» напряму підготовки 6.040104 Географія освітньо-кваліфікаційного рівня: бакалавр у відповідності до державних стандартів підготовки (освітньо-кваліфікаційна характеристика та освітньо-професійна програма) щодо відповідності рівня підготовки студентів для здобуття наступного освітньо-кваліфікаційного рівня: спеціаліст у вищому навчальному закладі з галузі знань 0401 «Природничі науки», спеціальності 7.04010401 Географія* .

У зв'язку з реалізацією системою Вищої освіти України ідей Болонського процесу на природничо-географічному факультеті навчальний процес здійснюється за кредитно-модульною системою, що передбачає ступеневий рівень підготовки фахівців.

Основою успішності виконання поставлених завдань є систематичне формування у студентів бакалаврату загальнотеоретичних положень географічної науки, географічних законів і закономірностей, основних термінів і понять упродовж всього терміну навчання. У відповідності до цього викладачами природничо-географічного факультету ВДПУ складена програма іспиту з географії та методики її викладання, до якої у логічній послідовності включені розділи «Фізична географія України», «Фізична географія материків і океанів», «Загальне землезнавство», «Географія ґрунтів з основами ґрунтознавства», «Економічна і соціальна географія України», «Економічна і соціальна географія зарубіжних країн світу», «Методика викладання географії», до яких увійшли теоретичні і практичні питання у відповідності до основних дисциплін навчального плану спеціальності. Програмою передбачене висвітлення міжпредметних зв'язків географічних дисциплін, географічних і соціальних процесів та їх наслідків, а також зв'язки з іншими предметами негеографічного циклу. При цьому була

врахована специфіка кожної дисципліни, а також зміст інтегрованої шкільної навчальної програми з географії, виходячи з того, що вступний іспит є формою перевірки готовності молодого спеціаліста – бакалавра з географії до здобуття наступного освітньо-кваліфікаційного рівня.

Студент – випускник бакалаврату під час вступного іспиту повинен показати:

- знання основних географічних законів і закономірностей у природі і суспільстві;
- добрі знання основних термінів і понять з дисциплін географічного змісту;
- вміння аналізувати географічну інформацію з використанням географічних карт і атласів, географічної літератури, аналізувати супутню інформацію та застосовувати її у географічних дослідженнях;
- вміння користуватися географічним обладнанням і приладами;
- вміння застосовувати отримані теоретичні знання і практичні уміння під час викладання географії у середніх навчально-виховних закладах.

Програма вступного іспиту рекомендована для вступу на освітньо-кваліфікаційний рівень: спеціаліст, спеціальності Географія*, з галузі знань 0401 «Природничі науки».

Розділи вступного іспиту підготовлені на основі програм дисциплін, що увійшли до складу підготовки освітньо-кваліфікаційного рівня: бакалавр у відповідності до державних стандартів підготовки.

При підготовці до іспиту студентам рекомендується користуватися літературою, наведеній у програмі.

Програма вступного іспиту складається з наступних розділів:

1. Пояснювальна записка.
2. Основний зміст.
3. Критерії оцінювання.

«ФІЗИЧНА ГЕОГРАФІЯ УКРАЇНИ»

Вступ. Суть фізичної географії. Етапи розвитку.

Просторове розташування України, походження назви, характеристика сучасних кордонів. Період зародження і розвитку комплексних фізико-географічних досліджень (2-га половина XIX ст. - початок XX століття). Перспективи розвитку досліджень природи в Україні. Етап наукових пошуків в дослідженнях природи України (XVIII -поч. XXI ст.). Період зародження наукових основ комплексного вивчення природи (2-га половина XIX століття - початок XX століття). Період розвитку районування України (20- поч. 50 рр. XX століття). Ландшафтознавчий період (сер. 50 рр XX ст. - наші дні.) Описовий етап досліджень природи в Україні (V ст. до н.е. - сер. XVIII ст.). Загальна характеристика Античного періоду розвитку комплексних досліджень природи України (від 5 ст. до н.е. і до сер. 1-го тисячоліття н.е.). Літописний період розвитку комплексних досліджень природи України (кінець 1-го тисячоліття н.е. 13 ст.). Середньовічний період розвитку комплексних досліджень природи України. Етап початкового пізнання природи України (40-35 тис. р. - V ст. до н.е.). Основні етапи розвитку фізико-географічних досліджень в Україні, коротка характеристика.

Зміст і завдання курсу фізичної географії України, її місце в загальній системі підготовки учителя географії.

Геологічна будова і корисні копалини України

Історія геологічного розвитку території України в ранньому палеоліті. Історія геологічного розвитку території України в пізньому палеозої. Кайнозойський етап геологічного розвитку території України. Мезозойський етап геологічного розвитку. Палеозойський етап історії геологічного розвитку України. Докембрійський етап розвитку території України. Четвертинний (антропогеновий) період історії геологічного розвитку території України. Основні етапи історії геологічного розвитку території України: коротка характеристика.

Загальні риси рельєфу. Тектонічне районування України

Характерні орографічні риси території України. Геоморфологічні рівні. Основні риси й особливості рельєфу Гірського Криму. Зледеніння у межах України та поверхневі форми, що пов'язані з ними, їх просторове розташування. Рельєф Українських Карпат: головні хребти, вершини та перевали. Порівняльна характеристика рельєфу Карпат і Кримських гір. Порівняльна характеристика Подільської і Придніпровської височин. Порівняльна характеристика Подільської й Донецької височин. Порівняльна характеристика Причорноморської й Поліської низовин. Порівняльна характеристика Придніпровської низовина й Середньоросійської височини. Аналіз схеми геоморфологічного районування України. Карст України. Генетичні типи, раціональне використання та охорона. Карстові печери України, їх коротка характеристика. Історико-географічні особливості

господарського використання літогенної основи і корисних копалин України. Корисні копалини України: географія, основні види, характеристика найбільших родовищ. Аналіз схеми геотектонічного районування України. Характеристика основних геотектонічних структур.

Кліматичні умови та ресурси

Пори року. Порівняльна характеристика кліматичних елементів. Основні кліматоутворюючі чинники України. Антропогенні зміни клімату. Проблеми охорони, прогноз на майбутнє. Коливання та зміни клімату в неоген-антропогені та за історичний час. Кліматичні ресурси України. Кліматичне і агрокліматичне районування. Характеристика опадів в Україні: просторове розташування, за порами року, регіональні відмінності. Температурний режим в Україні та його господарське значення. Основні кліматичні елементи, їх характеристика в межах України. Несприятливі кліматичні явища в Україні.

Внутрішні води і водні ресурси України

Аналіз схеми гідрологічного районування України. Характеристика природи басейну річки Південний Буг. Характеристика природи басейну річки Дністер. Мінеральні води України, їх види і поширення. Підземні води: основні басейни, використання та охорона. Ґрунтові води, проблеми раціонального використання та охорона. Болота України: географія, основні типи, використання та охорона. Озера та лимани України: географія, основні типи, проблеми охорони. Річки України. Характеристика основних басейнів. Проблеми Дніпра. Загальна характеристика внутрішніх вод України. Проблеми їх раціонального використання. Охорона малих річок України. Класифікація річок України: їх коротка характеристика. Антропогенні водні об'єкти, водосховища, ставки, канали. Природа Шацьких озер. Унікальні озера України. Порівняльна характеристика природи Чорного і Азовського морів. Природа Азовського моря, сучасні екологічні проблеми. Природа Чорного моря: проблеми охорони.

Ґрунтовий покрив України

Загальні закономірності розподілу ґрунтового покриву України: зональність, провінційність, висотна поясність. Аналіз ґрунтоутворюючих факторів формування ґрунтового покриву в неоген-четвертинний час. Зональні типи ґрунтів України: природа й антропогенні процеси що поширюють їх родючість. Зміни ґрунтового покриву України під впливом господарської діяльності людини за історичний час. Несприятливі процеси при використанні ґрунтів та їх оптимізація. Історія ґрунтознавчих досліджень та розвитку ґрунтознавства в Україні. Основні типи ґрунтів України: географія коротка характеристика. Ґрунтовий покрив лісостепової зони, проблеми раціонального використання і охорона. Ґрунтовий покрив гірських областей України, порівняльна характеристика. Ґрунтовий покрив степової зони, проблеми використання та охорони. Основні ґрунтоутворні

чинники. Коротка характеристика. Аналіз схеми агрогрунтового районування України. Ґрунти Поділля.

Рослинний покрив України

Історико-географічні особливості господарського освоєння рослинного покриву України. Флора міст і сіл. Рослинність гірських систем України. Висотна поясність рослинного покриву Карпат і Кримських гір. Степова, лучна і болотна рослинність України, сучасний стан, використання, охорона. Рациональне використання і охорона рослинного покриву України. "Зелена книга України". Лісова рослинність України: основні типи, видовий склад, господарське використання. Загальна характеристика рослинності України: широтна зональність, висотна поясність. Розвиток рослинного покриву в неогені і антропогені. Рослинний покрив України: багатство, різноманітність, історія дослідження. Залежність між рельєфом, ґрунтами й рослинністю в Україні. Червона книга й рослинний світ Вінницької області та України.

Тваринний світ України

Тваринний світ України: географія основних видів й використання. Охорона тваринного світу України. Червона книга. Антропогенна діяльність та її вплив на чисельність видового складу тваринного світу України, його охорона.

Фізико-географічне районування

Фізико-географічне й природниче районування: суть, основні завдання. Основні принципи фізико-географічного районування. Методи й джерела фізико-географічного районування. Історія розвитку фізико-географічного районування в Україні. Диференціація й цілісність природи України: загальні особливості. Основні таксономічні структури фізико-географічного районування: країна, зона (смуга), край (провінція), область, район. Фізико-географічне районування України: позитивні й негативні аспекти. Значення фізико-географічного районування для народного господарства й освіти. Природно-господарське районування України

Мішані хвойно-широколисті ліси України

Мішані хвойно-широколисті ліси України: просторове розташування, межі. Цілісність і диференціація природи смуги мішаних лісів. Волинське Полісся: особливості природи, Шацькі озера. Житомирське Полісся: природа і ландшафти. Словечансько-Овруцький кряж. Київське Полісся: характерні ознаки природи, роль зледеніння у її формуванні. Чернігівське Полісся: природа і ландшафти. Новгород-Сіверське Полісся: специфічні риси природи. Антропогенні зміни природи Мішаних лісів України. Меліорація та сучасні проблеми раціонального природокористування Українського Полісся. Національні парки, регіональні ландшафтні парки, заповідники Українського Полісся. Порівняльна характеристика природи Волинського і Новгород-Сіверського Полісся. Порівняльна характеристика природи Житомирського і

Київського Полісь. Порівняльна характеристика природи Волинського і Чернігівського Полісь.

Смуга широколистих лісів

Природа і ландшафти Малого Полісся. Природа і ландшафти Волинського Опілля (Волинська височина область). Просторове розташування. Межі. Природні умови та ресурси смуги широколистих лісів. Природа і ландшафти Північно-Подільської височинної області.

Лісостеп України

Лісостеп України: просторове розташування, межі (натуральні й сучасні). Походження лісостепу: теорії та гіпотези. Визначальні ознаки лісостепової смуги: поняття натуральна смуга і антропогенна зона. Еволюційно-палеогеографічні особливості розвитку лісостепу України. Лісостепова смуга й Головний ландшафтний рубіж Східно-Європейсько рівнини. Цілісність природи лісостепу України, її зумовленість. Широтна диференціація природи лісостепу України. Довготна диференціація лісостепу (загальна характеристика). Західний лісостеп: особливості природи. Центральний (дністровсько-Дніпровський) лісостеп. Лівобережний лісостеп: характерні ознаки природи. Східний лісостеп: специфіка природних умов і ландшафтів. Висотна диференціація лісостепу України, типи місцевостей. Часова диференціація природи лісостепу, пори року. Районування лісостепу України: варіанти (підзони), краї (частини). Області й райони. Природа і ландшафти області Подільського Побужжя. Вінницьке Придністров'є: коротка характеристика природи. Антропогенні зміни природи лісостепу України. Лісополе України. Несприятливі природні (натуральні й антропогенні) процеси в лісостепі України. Раціональне природокористування в умовах лісостепу України. Охорона природи лісостепу: національні парки, регіональні ландшафтні парки та інші заповідні об'єкти (існуючі й майбутні). Порівняльна характеристика природи Центрального і Східного лісостепу. Порівняльна характеристика природи Центрального і Лівобережного лісостепу. Природа і ландшафти Поділля. Природа і ландшафти Канівських гір. Порівняльна характеристика природи Північного й Південного лісостепу.

Степи України

Степи України: просторове розташування, межі. Загальна характеристика природи й ландшафтів Степів України. Диференціація й цілісність природи степової смуги. Північний степ: загальні особливості природи, довготна диференціація. Центральний (типовий) Степ: природа і ландшафти, краї. Південний (сухий) степ: коротка характеристика природи країв. Антропогенні зміни природи степу. Польова зона. Раціональне природокористування в степовій смузі: специфіка, меліорація. Несприятливі природні (натуральні й антропогенні) процеси, їх оптимізація. Заповідні об'єкти: біосферні заповідники, національні парки, регіональні ландшафтні

парки. Природа о. Сиваш та Арабатської стрілки (коси) Порівняльна характеристика природи Дністровсько-Дніпровського та Лівобережно-Дніпровсько-Приазовського країв. Порівняльна характеристика природи Донецького та Задонецького країв. Порівняльна характеристика природи Причорноморського та Кримського степових країв

Кримські гори

Кримські гори: просторове розташування, межі, специфіка природи. Висотна диференціація природи і ландшафтів Кримських гір. Загальна характеристика природи Кримських гір. Природа Південного макросхилу Кримських гір. Природа північного макросхилу Кримських гір. Територіальні відміни - районування Кримських гір. Антропогенні зміни природи Кримських гір. Рациональне використання природних ресурсів Кримських гір. Неприятливі природні (натуральні й антропогенні) процеси Кримських гір. Унікальність природи Кримських гір: заповідні й історико-архітектурні об'єкти. Загальна характеристика найбільш унікальних природних об'єктів Криму. Порівняльна характеристика природи південного і північного макросхилів Кримських гір

Карпати

Українські Карпати: просторове розташування, межі, загальні особливості природи. Природа Карпат: специфіка, особливості, значення. Висотна диференціація природи Карпат. Порівняльна характеристика природи Закарпаття і Передкарпаття. Взаємозв'язок між рельєфом, кліматом і рослинністю Карпат. Районування природи Карпат. Порівняльна характеристика природи двох гірських областей Карпат. Природа і ландшафти Закарпатської (Середньодунайської) низовини. Антропогенні зміни природи Карпат. Особливості районального природокористування у Карпатському регіоні. Неприятливі природні (натуральні й антропогенні) процеси в Карпатах. Унікальність природи Карпат та особливості її охорони. Коротка характеристика основних заповідних об'єктів Карпат. Порівняльна характеристика полонин Карпат і яйл Кримських гір. Порівняльна характеристика природи Вододільно-Верховинських і Вулканічних Карпат. Порівняльна характеристика природи Полонинсько-Чорногірських і Рахівсько-Чивчинських Карпат. Порівняльна характеристика природи Передкарпаття і Зовнішніх Карпат.

«ФІЗИЧНА ГЕОГРАФІЯ МАТЕРИКІВ І ОКЕАНІВ»

Вступ. Загальна характеристика фізико-географічних умов Світового океану.

Вступ. Походження і розвиток Світового океану. Рельєф дна, донні відклади і корисні копалини. Будова земної кори під океанами. Частини дна Світового океану. Серединно-океанічні хребти. Походження і розвиток

Світового океану. Донні відклади Світового океану. Корисні копалини. Клімат і динаміка вод. Фізико-географічне районування Світового океану. Основні риси клімату. Температура і солоність вод. Динаміка вод Світового океану. Органічний світ. Географічна зональність.

Регіональний огляд Світового океану

Фізико-географічна характеристика Тихого океану. Донні відклади корисні копалини. Клімат і гідрологічний режим. Температура і солоність вод. Органічний світ. Фізико-географічне районування Тихого океану. Фізико-географічна характеристика Атлантичного океану. Геологічна будова та рельєф дна. Донні відклади і корисні копалини. Клімат і гідрологічний режим. Температура і солоність вод. Органічний світ. Фізико-географічне районування Атлантичного океану. Фізико-географічна характеристика Індійського і Північного Льодовитого океанів. Геологічна будова та рельєф дна. Донні відклади і корисні копалини. Клімат і гідрологічний режим. Температура і солоність вод. Органічний світ. Фізико-географічне районування Індійського і Північного Льодовитого океанів.

Природні умови Антарктиди і Австралії

Фізико-географічна характеристика антарктиди. З історії досліджень. Україна і Антарктида. Геологічна будова, рельєф корінних порід і корисні копалини. Клімат та льодовики Антарктиди. Органічний світ Антарктики. Географічне районування материка. Фізико-географічна характеристика Австралії. З історії досліджень. Геологічна і тектонічна будова. Рельєф і корисні копалини. Клімат і внутрішні води. Ґрунти, рослинність та тваринний світ Австралії. Географічна зональність. Проблеми охорони природи. Регіональний огляд Австралії. Фізико-географічна характеристика Західної Австралії. Природа Центральної Австралії. Природні особливості Східної Австралії.

Фізико-географічна характеристика Африки

Історія формування природи. Рельєф і корисні копалини. З історії досліджень. Геологічна і тектонічна будова. Основні етапи формування природи. Рельєф. Основні типи мор-фоструктур і морфоскульптур Африки. Корисні копалини. Клімат і внутрішні води. Природні зони Африки. Кліматичні особливості материка. Внутрішні води. Ґрунти, рослинність і тваринний світ. Природні зони материка. Людина на материку. Проблеми охорони природи. Регіональний огляд Африки. Загальна фізико-географічна характеристика Північної Африки. Природа Сахари. Природні умови Центральної і Західної Африки. Фізико-географічна характеристика Східної Африки. Природа Південної Африки.

Фізико-географічна характеристика Південної Америки

Історія формування природи. Рельєф і корисні копалини Південної Америки. З історії досліджень. Геологічна і тектонічна будова. Основні етапи

формування природи. Рельєф. Основні типи мор-фоструктур і морфоскульптур Південної Америки. Корисні копалини. Клімат і внутрішні води. Природні зони Південної Америки. Кліматичні особливості материка. Внутрішні води. Ґрунти, рослинність і тваринний світ. Природні зони материка. Людина на материку. Регіональний огляд Південної Америки.

Фізико-географічна характеристика Північної Америки

Історія формування природи. Рельєф і корисні копалини Північної Америки. З історії досліджень. Геологічна і тектонічна будова. Основні етапи формування природи. Рельєф. Основні типи мор-фоструктур і морфоскульптур Північної Америки. Корисні копалини. Клімат і внутрішні води. Природні зони Північної Америки. Кліматичні особливості материка. Внутрішні води. Ґрунти, рослинність і тваринний світ. Природні зони материка. Людина на материку. Проблеми охорони природи.

Загальний огляд природних умов Євразії

Берегова лінія і типи берегів Євразії. З історії відкриття і досліджень. Особливості географічного положення Євразії. Берегова лінія. Межа між Європою і Азією. Течії біля берегів, їх вплив на природу. З історії географічних досліджень Європи. З історії географічних досліджень Азії.

Тектонічна і геологічна будова материка. Історія формування природи в докембрії, палеозої, мезозої і кайнозої. Рельєф і корисні копалини Євразії. Рельєф Європи і його зв'язок з тектонічною будовою. Рельєф Азії. Основні типи морфоструктурного рельєфу. Основні морфоскульптури материка. Мінеральні ресурси Європи та їх господарське значення. Мінеральні ресурси Азії та їх господарське значення. Клімат Євразії. Загальна характеристика основних кліматоутворюючих чинників Євразії. Вплив океанів на клімат Євразії. Характеристика сезонів року в Європі і Азії. Температурний режим і зволоження материка. Типи клімату Європи та їх характеристика. Типи клімату Азії і їх характеристика. Внутрішні води Євразії. Особливості розміщення поверхневих вод. Типи живлення річок Євразії. Гідрологічний режим річок Євразії. Характеристика найбільших річок Євразії. Озера Євразії. Господарське значення і проблема охорони вод. Ґрунти, рослинний і тваринний світ Євразії. Ґрунтовий покрив Євразії, основні типи ґрунтів. Особливості формування рослинного і тваринного світу в кайнозої. Основні біоми. Типи рослинності, їх видовий склад. Особливості фауни Євразії. Природні зони Євразії. Природні зони Європи та їх особливості. Природні Азії, їх особливості. Вертикальна зональність (висотна поясність) в горах Євразії. Господарське використання природних ресурсів, проблеми їх збереження і охорони.

Фізико-географічне районування материка. Причини просторової диференціації та система таксономічних одиниць. Роль зональних чинників в просторовій диференціації природи Євразії. Роль азональних чинників у формуванні ландшафтної структури Євразії. Особливості природи суб-континентів Європи. Особливості природи суб- і континентів Азії.

«ЗАГАЛЬНЕ ЗЕМЛЕЗНАВСТВО (ЧАСТИНА І)

Загальне землезнавство як наука

Місце загального землезнавства у фізичній географії. Розділи загального землезнавства. Взаємозв'язок з іншими науками та значення. Структура і зміст курсу загального землезнавства, його місце у системі підготовки вчителя географії.

Всесвіт його склад та будова.

Форми існування матерії у Всесвіті. Космічні тіла і їх взаємодія. Метагалактика. Наша Галактика.

Сонячна система.

Сонце, його будова. Сонячне випромінювання. Сонячна активність і її вплив на географічну оболонку. Планети Сонячної системи. Закони руху планет. Гіпотези про походження Сонячної системи. Умови виникнення життя у Сонячній системі. Сучасні методи дослідження простору.

Система Земля-Місяць. Місяць - природний супутник Землі. Його будова і розміри, період обертання навколо своєї осі і навколо Землі.

Фігура і розміри Землі.

Розвиток уявлень про фігуру Землі: шар, сфероїд, геоїд. Географічне значення фігури і розмірів Землі.

Внутрішня будова Землі, склад, маса, густина, температура. Основні географічні наслідки.

Осьове обертання Землі і його наслідки.

Докази осьового обертання Землі. Швидкість обертання (кутова і лінійна). Географічні полюси, екватор, паралелі, меридіани.

Наслідки осьового обертання. Сила ваги - рівнодійна силі притягання і відцентровій силі. Її роль у формуванні фігури Землі.

Гравітаційне і геомагнітне поле Землі.

Його значення для географічної оболонки. Відхиляюча дія обертання Землі. Сила Коріоліса, її значення для процесів, які відбуваються на планеті Земля і в географічній оболонці.

Припливи і відпливи, їх періодичність, причини утворення, вплив на швидкість обертання Землі.

Доба (зоряна і сонячна). Час місцевий, поясний, всесвітній. Зміна дня і ночі. Лінія зміни дат. Добова ритміка у географічній оболонці.

Обертання Землі навколо Сонця і його наслідки.

Докази орбітального річного руху Землі. Орбіта Землі. Основні точки на орбіті: афелій, перигелій, рівнодення і сонцестояння. Тропіки і полярні кола. Пояси освітленості.

Рік - друга одиниця часу. Рік сидеричний і тропічний. Календар - система літочислення. Календарні ери.

Зміна пір року. Річна ритміка в географічній оболонці.

Атмосфера Землі.

Будова і вертикальна протяжність атмосфери. Гіпотези про походження і еволюцію атмосфери. Взаємодія атмосфери з іншими оболонками Землі.

Сонячна радіація в атмосфері.

Сонце і його випромінювання. Сонячна стала. Перетворення сонячної радіації в атмосфері. Пряма, розсіяна і сумарна радіація. Розподіл на земній поверхні, фактори, які її визначають.

Сонячна радіація на підстилаючій поверхні.

Альbedo. Вбирання і трансформація короткохвильова радіації у довгохвильову. Випромінювання земної поверхні і атмосфери. Ефективне випромінювання, географічні закономірності його розподілу. Оранжерейний ефект атмосфери.

Радіаційний баланс і його складові.

Радіаційний баланс підстилаючої поверхні, атмосфери і загальний. Добовий і річний радіаційний баланс. Географічний розподіл радіаційного балансу.

Тепловий режим підсилюючої поверхні.

Тепловий баланс земної поверхні. Рівняння теплового балансу суші і водної поверхні. Розподіл температури на підстилаючій поверхні. Добовий та річний хід температури поверхні ґрунту. Типи річного ходу температури.

Тепловий режим атмосфери.

Зміна температури повітря з висотою в граничному шарі атмосфери. Термічна конвекція в атмосфері. Інверсія температури та її типи. Добовий та річний хід температури повітря. Приморозки.

Вода в атмосфері.

Загальна кількість і форми перебування води в атмосфері. Характеристики вологості. Залежність характеристик вологості від температури. Випаровування і випаровуваність. Добовий і річний хід вологості повітря на різних широтах. Поняття конденсація і сублімація на підстилаючій поверхні і в атмосфері.

Атмосферне зволоження. Коефіцієнт зволоження. Радіаційний індекс сухості. Планетарні закономірності розподілу атмосферного зволоження.

Хмари і хмарність. Умови виникнення хмар. Міжнародна класифікація хмар. Генетичні типи хмар. Тумани, умови утворення, типи туманів і їх поширення. Географічний розподіл хмарності на земній кулі. Добовий і

річних хід хмарності у різних широтах. Значення хмарності для процесів, які відбуваються у географічній оболонці.

Атмосферні опади.

Види опадів. Умови утворення та випадання опадів. Генетичні типи опадів. Характеристика режиму опадів: інтенсивність, добовий, річний хід. Сніговий покрив, умови формування і його характеристики, кліматичне значення. Закономірності розподілу атмосферних опадів на Земній кулі.

Атмосферний тиск.

Одиниці і методи виміру атмосферного тиску. Зміна тиску з висотою, баричний ступінь. Причини зміни тиску. Ізобаричні поверхні і ізобари. Системи ізобар. Баричний градієнт. Форми баричного рельєфу. Розподіл тиску в тропосфері. Карти абсолютної і відносної топографії. Планетарні закономірності розподілу тиску на підстилаючій поверхні і у вільній атмосфері. Центри дії атмосфери.

Вітер.

Причини руху повітря. Характеристики вітру. Фактори, які визначають швидкість і напрям вітру. Геострофічні і градієнтні вітри. Місцеві вітри.

Повітряні маси.

Поняття про повітряну масу, формування повітряних мас. Теплі і холодні, морські і континентальні повітряні маси. Трансформація повітряних мас. Географічні типи повітряних мас.

Атмосферні фронти.

Головні кліматологічні фронти: арктичний, помірний, тропічний. Міграція фронтів за сезонами. Поняття про атмосферний фронт і фронтальну поверхню, лінію фронту. Фронти: теплий, холодний, оклюзії. Планетарні фронтальні зони.

Циклони і антициклони.

Поняття про циклони і антициклони. Утворення циклонів і антициклонів у фронтальних зонах. Фронтальні циклони позатропічних широт. Стадії розвитку. Структура розвиненого циклону. Система вітрів. Система хмар. Розміри і швидкість переміщення фронтальних циклонів. Серії циклонів. Тропічні циклони.

Циркуляція атмосфери.

Загальна циркуляція атмосфери і місцева циркуляція, визначення поняття. Планетарна схема розподілу тиску і переважаючі вітри. Циркуляція атмосфери в тропічних і помірних широтах в приземному шарі і пануючі вітри: пасати, західні вітри і вітри помірних широт.

Циркуляція у вільній атмосфері.

Планетарна система західного переносу. Струминні потоки і атмосферні вихори - важливі елементи загальної циркуляції атмосфери. Висотні циклони і антициклони. Широтні і меридіональні типи циркуляції атмосфери.

Погода.

Визначення поняття. Елементи погоди. Класифікація погод. Місцеві ознаки погоди. Служба погоди. Карти погоди, їх аналіз. Короткотермінові і довготермінові прогнози погоди. Використання космічних спостережень для передбачення погоди. Значення прогнозів погоди.

Клімат.

Визначення поняття. Кліматоутворюючі фактори: сонячна радіація, циркуляція атмосфери, підстилаючи поверхня. Аналіз цих факторів, особливості їх прояву в різних районах Земної кулі. Класифікація кліматів. Кліматичні карти. Характеристика кліматичних поясів і областей.

Зміни клімату. Поняття «місцевий клімат» і «мікроклімат». Проблеми прогнозу майбутнього клімату. Вплив людської діяльності на клімат і його можливі негативні наслідки.

Гідросфера - частина географічної оболонки.

Предмет вчення гідрології. Походження природних вод. Основні етапи розвитку знань про гідросферу. Найважливіші властивості природних вод. Об'єм і структура гідросфери. Кругообіг води у природі. Великий і малий кругообіг. Значення кругообігу для географічної оболонки. Світовий водний баланс.

Світовий океан.

Світовий океан - цілісне природне утворення. Розподіл води на земній кулі. Сучасні методи дослідження океану. Рівнева поверхня океанів і морів, причини їх коливання. Теократична і гідрократична зміни рівня океану. Основні хімічні і фізичні властивості океанічної води, їх зонально-регіональний прояв. Солоність вод Світового океану, розподіл солоності і на поверхні і в глибинах океану. Поняття про хімічний обмін між океанами і атмосферою. Густина океанічної води, її зміна з глибиною. Тиск океанічної води. Адіабатичні процеси. Оптичні процеси вод океану.

Тепловий режим Світового океану.

Тепловий баланс океану. Закономірності розподілу температури води по поверхні і з глибиною. Густина морської води. Поняття про апвелінг.

Лід в океанах і морях.

Особливості замерзання солоної води. Сезонний і багаторічний лід. Типи льодових утворень. Дрейф льоду. Розподіл льоду в Світовому океані.

Значення льодового покриву океанів і морів для процесів, які відбуваються географічній оболонці.

Хвилі.

Причини виникнення хвиль. Елементи хвиль. Вітрові, сейсмічні, анемобаричні хвилі. Сейші. Цунамі. Хвилі Росбі. Внутрішні хвилі.

Течії.

Походження океанічних течій. їх класифікація. Теплі, холодні і нейтральні течії. Вітрові течії. Теорія дрейфу течій. Загальна схема поверхневих течій. Особливості циркуляції вод в морях і протоках. Глибинна циркуляція. Динамічні зони: вергенція і океанічні фронти.

Водні маси і структурні зони.

Визначення понять «водна маса», «структурна зона». Поверхневі водні маси: екваторіальні, тропічні, помірні, полярні. Вертикальна структура водних мас: під поверхневі, проміжні, глибинні і придонні. Водні маси і природна зональність в океані. Природні ресурси Світового океану. Мінеральні, енергетичні і біологічні ресурси, раціональне їх використання. Охорона вод Світового океану від забруднення.

Підземні води.

Види води у ґрунтах. Походження підземних вод. Класифікація підземних вод за умовами залягання. Підземні водоносні горизонти. Ґрунтові води і верховодка. Зональність ґрунтових вод. Міжпластові води, їх характеристика. Артезіанські басейни. Підземні води у тріщинуватих і закарстованих породах. Підземні води районів поширення багаторічної мерзлоти. Джерела, їх типи і режим. Роль підземних вод у фізико-географічних процесах. Раціональне використання підземних вод.

Річки.

Визначення поняття «річка». Гідрографічна сітка. Річкові системи і їх типи. Головна річка і її протоки. Витік і гирло річки. Густота річкової сітки. Фактори, які її визначають. Басейн і водозбір річки. Головний вододіл. Русло річки. Поперечний переріз русла і його морфометричні характеристики. Повздовжній профіль річки. Падіння і похил.

Рух води у річці.

Швидкість течії. Розподіл швидкостей у перерізі річки. Витрата води у річці. Живлення і водний режим річок. Джерела живлення. Фази водного режиму! Режим рівнів у річках. Річковий стік і його характеристики. Фізико-географічні фактори стоку. Річні і багаторічні коливання стоку. Вплив господарської діяльності на стік. Класифікація рік за джерелами живлення і водним режимом. Зональні типи водного режиму річок. Енергія і робота річок. Завислі, волочені наноси. Твердий стік. Формування річкових наносів.

Хімічний склад річкових вод і його зміна у залежності від природних умов. Сольовий склад. Зв'язок мінералізації з умовами водного живлення. Тепловий режим річок, його зв'язок з кліматичними умовами. Льодові явища на річках. Річки, як природні шквальні комплекси. Господарське використання і проблема охорони річок.

Озера.

Визначення поняття. Озерні улоговини, їх походження і морфометричні характеристики. Водні маси озер. Географічне поширення озер, фактори, які його визначають. Водний баланс і рівневневий режим озер. Хімічний склад води. Газовий режим. Прозорість і колір води. Термічний режим озер. Нагрівання і охолодження води. Термічна стратифікація води в озерах, її сезонна динаміка. Термічна класифікація озер. Динаміка озерних вод. Хвилі, течії, сейші. Озеро, як природний шквальний комплекс. Стадії розвитку озер. Озера евтрофні, оліготрофні і дистрофні. Раціональне використання озер. Водоймища. Гідрологічний режим і значення. Вплив водоймищ на навколишню природу.

Болота.

Визначення поняття «болото» і «заболочені землі». Утворення і їх еволюція. Типи боліт. Термічний режим боліт. Закономірності розвитку і поширення боліт. Болото - природний шквальний комплекс. Роль боліт у географічній оболонці. Господарське використання боліт.

Льодовики.

Визначення поняття «льодовик». Сучасне зледеніння Землі, його розміри і розташування. Хіносфера її кордони. Снігова лінія. Лавини, умови їх сходу. Лавини мокрі і сухі. Умови виникнення і розвитку льодовиків. Живлення льодовиків і їх будова. Рух льодовиків. Морфологічні типи льодовиків. Гірські льодовики, покривні льодовики. Поширення льодовиків, їх значення для географічної оболонки. Сучасні проблеми прісної води на Земній кулі.

«ЗАГАЛЬНЕ ЗЕМЛЕЗНАВСТВО (ЧАСТИНА II)

Літосфера.

Сучасні уявлення про літосферу, її формування. Основні риси земної поверхні, її вертикальна неоднорідність. Зміст понять "рельєф", "форми рельєфу". Планетарні мега-, макро-, мезо-, мікроформи рельєфу. Геоморфологія - наука про рельєф.

Рельєфоутворення.

Основні джерела енергії рельєфоутворення: внутрішня енергія Землі, сонячна енергія. Роль сили тяжіння. Діяльність людини. Формування рельєфу під впливом екзогенних процесів. Поняття про геотектуру, морфоструктуру,

морфоскульптуру.

Планетарний рельєф Землі. Основні елементи планетарного рельєфу: материки і западини океанів. Закономірності розташування материків і океанів, їх можливі причини. Закономірності співвідношення материків (океанів), їх висот (глибин), товщини земної кори і тектогенезу. Рельєф суші. Морфоструктура, основні типи гірської та рівнинної морфоструктури. Гірський рельєф геосинклінальних, епігеосинклінальних і епіплатформених областей.

Рівнинний рельєф. Поняття "рівнина". Рівнинний рельєф давніх і молодих платформ. Генетичні типи рівнин: денудаційні, акумулятивні. Морфологічні типи рівнин. Морфоструктурні елементи рівнин. Визначення понять: "низовина", "височина", "плато", "плоскогір'я". Міжгірські рівнини.

Класифікація гір (за генезисом): складчасті, складчасто-брилові, вулканічні, останцеві. Вік гір: молоді, омолоджені, відроджені. Класифікація гір за висотою. Вертикальна поясність скульптурного рельєфу гір. Типи горизонтального та вертикального розчленування гірських країн. Вулканічний рельєф. Останцеві гори.

Рельєф дна Світового океану.

Основні геотектури дна океану: океанічні рівнини і гори. Особливості прояву ендегенних процесів на дні океану. Активні тектонічні зони. Формування в них рельєфу.

Морфоструктура дна Світового океану: шельф, материковий схил, материкове підніжжя, ложе океану, серединні хребти. Перехідна зона: котловини окраїнних морів, островні дуги, глибоководні жолоби.

Морфоскульптура.

Класифікація морфоскульптури суші за провідним рельєфоутворюючим процесом.

Флювіальний рельєф. Ерозійна, транспортуюча і акумулятивна діяльність водних потоків, як фактор рельєфоутворення. Рельєф, утворений тимчасовими водними потоками в горах і на рівнинах. Яружно-балковий рельєф, умови утворення. Рельєф, утворений постійними потоками. Річкова долина, її основні елементи. Вплив геологічної будови і тектонічних рухів на розвиток річкових долин. Заплава, її типи, умови утворення і рельєф. Типи терас, причини і умови формування терас.

Кріогенний рельєф. Процеси рельєфоутворення в умовах багаторічної мерзлоти. Поширення кріогенних форм рельєфу. Кріогенні форми рельєфу: соліфлюкційні, зумовлені пучінням, нальоді. Термокарст.

Еоловий рельєф. Процеси рельєфоутворення в умовах аридного клімату. Рельєфоутворююча роль вітру (дефляція, корразія, транспортування, акумуляція). Еолові форми рельєфу у позааридному кліматі.

Карстовий рельєф. Визначення поняття "карст". Умови утворення і розвитку. Типи карсту: покритий (похований), голий і реліктовий. Гідрографія карстових районів. Географічне поширення карстового рельєфу.

Гляціально-нівальний рельєф. Рельєфоутворююча роль льоду і снігу в горах і на рівнинах. Морени, їх класифікація. Форми рельєфу, утворені внаслідок руйнівної діяльності льоду: кари, карлінги, трого, "баранячі лоби", "кучеряві скелі". Форми рельєфу льодовикової акумуляції (ози, ками, друмлини) і талими льодовиковими водами (моренно-зандрові рівнини).

Рельєф берегів. Поняття "берег", "берегова лінія", "узбережжя". Процеси формування берегів: пасивні (геологічна структура, літологія порід) і активні (діяльність хвиль, припливів, течій, вплив рік, схилів процеси, діяльність організмів). Абразійна і акумулятивна морфоскульптура. Типи берегів: фіордові, далматинські, шхерні, лагунно-лиманні.

Жива речовина у географічній оболонці

Загальна характеристика біосфери. Її горизонтальна і вертикальна структура.

Роль живої речовини у розвитку атмосфери, гідросфери та літосфери, географічної оболонки в цілому. Поняття про біосферу. Вчення Вернадського про біосферу. Біологічний кругообіг речовини і енергії. Біологічна продуктивність і біомаса різних ландшафтних комплексів, фактори, які її визначають. Ґрунтовий покрив - особливе природне утворення.

Поняття про біогеоценози й екосистеми. Біогеоценоз. Розподіл живих організмів: у Світовому океані та на материках.

Географічна оболонка. Географічне середовище і суспільство

Географічна оболонка, визначення поняття, її межі. Співвідношення понять "Географічна оболонка" і "Біосфера". Загальні закономірності будови і розвитку географічної оболонки: єдність і цілісність, кругообіг речовини і енергії, ритмічність, полярна асиметрія. Основні фактори і закономірності горизонтальної і вертикальної диференціації географічної оболонки.

Географічні пояси і зони Землі, їх коротка характеристика. Спектри висотної поясності в різних географічних поясах. Ярусність.

Проблема взаємодії суспільства і природи. Географічне середовище і географічна оболонка. Значення географічного середовища для суспільного виробництва. Вплив людського суспільства на географічне середовище в різні етапи розвитку суспільства.

«ГЕОГРАФІЯ ҐРУНТІВ З ОСНОВАМИ ҐРУНТОЗНАВСТВА»

Гранулометричний (механічний) та структурний склад ґрунту. Його значення для ґрунтоутворення і агропродовництва. Ґрунтова волога і водні властивості ґрунтів. Типи водного режиму ґрунтів. Органічна речовина ґрунту і ґрунтовий гумус. Роль гумусу в ґрунтоутворенні. Поняття про родючість ґрунту. Бонітування ґрунтів. Географічні закономірності розміщення гумусу у ґрунтах. Кислотність ґрунтів. Лужність ґрунтів. Буферність ґрунтів. Хімічна меліорація ґрунтів. Ґрунтово-географічне районування. Ґрунти ґрунтово-біокліматичних областей бореального поясу, їх морфологія, класифікація, особливості та господарське використання.

Грунти суббореальних лісових областей, особливості ґрунтоутворення, морфологія, класифікація та господарське використання. Умови формування, морфологія, використання і класифікація сірих лісових ґрунтів. Чорноземи Лісостепу і Степу. Умови утворення, географія та характеристика чорноземів. Народногосподарське значення чорноземів, їх меліорація та охорона. Грунти сухих степів та напівпустель. Характеристика солонців та солончаків. Морфологія та класифікація каштанових та бурих ґрунтів. Характеристика сіро-бурих ґрунтів пустель. Фактори ґрунтоутворення в Україні. Агроґрунтове районування України. Генетично-виробнича характеристика ґрунтів Українського Полісся. Грунти Лісостепу. Грунти Степу. Грунти Карпат та Гірського Крим}. Господарське використання ґрунтів країни, заходи щодо їх збереження та підвищення родючості.

«ЕКОНОМІЧНА І СОЦІАЛЬНА ГЕОГРАФІЯ УКРАЇНИ»

Умови і чинники територіальної організації господарства

Економіко-географічна оцінка природних умов і ресурсів

Вплив природних умов і ресурсів на територіальну організацію господарства держави. Склад і класифікація ресурсів. Економіко-географічна оцінка мінеральних, земельних, кліматичних, водних, лісових, рекреаційних ресурсів. Рівень забезпеченості України різними видами ресурсів. Природно-ресурсний потенціал окремих областей, районів.

Економіко-географічна типізація і територіальна структура мінеральних ресурсів України. Інтегральний природно-ресурсний потенціал України та його територіальні відмінності. Географічні проблеми раціонального природокористування.

Населення і трудові ресурси

Сучасні тенденції демографічних процесів на Україні та їх регіональні відмінності. Чисельність населення і його динаміка. Природний рух населення: народжуваність, смертність, природний приріст. Зовнішні і внутрішні міграції населення. Українська діаспора. Статеві-вікова структура населення. Соціально-демографічні райони в Україні.

Національний і етнічний склад населення. Загальні та регіональні особливості етнічного складу.

Розміщення населення, територіальні відмінності. Міське і сільське населення. Функціональні типи населених пунктів. Процеси урбанізації. Формування систем розселення. Міські агломерації, Проблеми розвитку малих, середніх міст, сільських населених пунктів. Трудові ресурси України. Структура зайнятості населення, її регіональні особливості. Безробіття і його географічні аспекти. Формування ринку праці в Україні.

Загальна характеристика народного господарства

Особливості розвитку народногосподарського комплексу. Виробничий потенціал. Місце України в світовому господарстві, в системі європейських і

світових Інтеграційних зв'язків. Функціонально-галузева і функціонально-територіальна структура господарства. Основні ланки функціональної структури матеріального виробництва. Структурні диспропорції, сучасні проблеми розвитку і територіальної організації господарства. Шляхи подолання кризи і утвердження економічної незалежності. Основні стратегічні напрями вдосконалення структури матеріального виробництва. Формування внутрішнього ринку.

ФУНКЦІОНАЛЬНО-ГАЛУЗЕВА СТРУКТУРА ГОСПОДАРСТВА І ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ГЕОГРАФІЇ ГАЛУЗЕЙ І МІЖГАЛУЗЕВИХ КОМПЛЕКСІВ

Географія промисловості

Загальна характеристика розвитку і розміщення промисловості. Структура, галузі спеціалізації і основні міжгалузеві комплекси. Їх місце і роль в господарстві України. Динаміка структурних змін в промисловості держави. Проблеми і перспективи розвитку. Пріоритетні галузі. Паливно-енергетичний комплекс

Значення паливно-енергетичного комплексу в господарстві України. Особливості і динаміка паливно-енергетичного балансу. Енергетична криза і шляхи її подолання. Стратегія розвитку енергетики.

Структура паливного комплексу. Вугільний підкомплекс. Райони видобутку і використання вугілля. Основні вугільні басейни. Донбас: проблеми і перспективи. Львівсько-Волинський та Дніпровський басейни. Соціально-економічні та екологічні проблеми.

Нафтогазопромисловий підкомплекс. Ресурси нафти і природних горючих газів та їх видобуток. Основні райони нафтогазвидобутку. Прикарпатський, Дніпровсько-Донецький та Причорноморський. Найважливіші родовища. Шельфові ділянки Чорного моря. Забезпеченість України нафтою, нафтопродуктами і природним горючим газом. Нафтопереробна промисловість та її проблеми.

Система трубопроводів. Трансукраїнські нафто- і газопроводи. Продуктопроводи. Можливість отримання нафти і природного горючого газу за транзит.

Електроенергетика. Особливості електробалансу України. Типи електростанцій /ДРЕС, ТЕЦ, ГЕС, АЕС/, принципи їх розміщення, географія Лінії електропередач. Використання традиційних і нових способів отримання електроенергії. Раціональне і екологічно безпечне розміщення електростанцій різних типів. Проблеми атомної енергетики. Стан і перспективи використання альтернативних джерел енергії та палива.

Металургійний комплекс

Чорна металургія. Умови і фактори розвитку та розміщення. Сировинна база. Залізо- і марганцеворудні басейни. Видобуток нерудної сировини. Найважливіші центри, вузли, металургійні комбінати повного циклу. Коксохімія, електрометалургія, порошкова металургія, "мала"

металургія виробництво феросплавів, метизів, вогнетривів. Комбінування виробництва. Металургійні райони: Придніпров'я, Донбас, Приазов'я. Необхідність технічного переоснащення галузі. Проблеми розвитку чорної металургії в умовах ринкових відносин.

Кольорова металургія. Галузевий склад і сировинна база. Принципи розміщення підприємств. Географія алюмінієвої, титано-магнієвої, нікелевої, цинкової, ртутної промисловості. Вторинна переробка металів.

Проблеми ресурсо- та енергозбереження галузей металургійного комплексу.

Машинобудівний комплекс

Пріоритетна роль машинобудування в господарському комплексі України.

Взаємозв'язок з іншими галузями. Структура машинобудівного комплексу і характеристика його основних ланок. Важке, транспортне, сільськогосподарське машинобудування, приладобудування, електротехнічна промисловість, принципи і особливості розміщення. Конверсія в машинобудуванні. Районноутворююча роль машинобудування. Машинобудівні райони, вузли. Формування нових центрів. Проблеми перспективного розвитку і територіальної організації машинобудівного комплексу.

Хіміко-лісовий комплекс

Хімічна промисловість і її сировинна база. Принципи розміщення і географія галузей Основні райони хімічної промисловості. Проблеми природокористування, перспективи розвитку хімічного комплексу.

Лісова, деревообробна і целюлозно-паперова промисловість. Галузева структура. Проблеми комплексного використання сировини. Перспективи галузі.

Комплекс виробництва промислових товарів народного споживання

Структура комплексу. Легка промисловість. Роль та місце її у промисловому комплексі. Чинники розвитку і розміщення. Функціонально-галузева структура. Географія текстильної промисловості. Шкіряно-взуттєва та хутряна промисловість. Виробництво трикотажних та галантерейних виробів. Створення спільних підприємств.

Виробництво товарів культурно-побутового і господарського призначення. Проблеми і перспективи розвитку комплексу.

Агропромисловий комплекс (АПК)

Роль АПК в господарському комплексі України. Суть, чинники і закономірності формування територіальних АПК. Структурні особливості АПК у країні. Спеціалізовані АПК. Рослинницькі-промислові комплекси зернопромисловий, цукропромисловий, олійно-жировий, плодовоовочеконсервний, виноградновиноробний, картоплепромисловий, льонопромисловий. Інші спеціалізовані рослинницькі комплекси. Географія сільськогосподарських культур. Переробна ланка АПК. Тваринницькі-промислові комплекси. Чинники розміщення тваринництва. Кормова база. Структура поголів'я. Територіальні відміни в спеціалізації тваринництва.

М'ясопромисловий, молокопромисловий, птахопромисловий АПК.

Зональні агропромислові комплекси: Поліський, Лісостеповий, Степовий; Кримсько-Карпатський АПК передгірних та гірських районів. Приміські АПК.

Реформування регіональних АПК в умовах переходу до ринкових відносин.

Транспортна система

Значення транспорту як галузі матеріального виробництва у народногосподарському комплексі України. Показники роботи транспорту, Екокоміко-географічна характеристика основних, видів транспорту залізничного, автомобільного, морського, річкового, повітряного і трубопровідного. Основні транспортні вузли. Актуальні проблеми і перспективи розвитку та розміщення транспортної системи України. Транспортна система в контексті європейської інтеграції (транспортні коридори, особливості їх формування).

Соціально-інфраструктурний комплекс

Сутність, особливості функціонування і розвитку соціальної інфраструктури України. Територіальна організація житлово-комунального господарства, збутового обслуговування, внутрішньої торгівлі, громадського харчування і зв'язку.

Культурно-освітній комплекс. Система охорони здоров'я.

Територіальна організація рекреації. Науковий комплекс. Інтелектуальний потенціал України. Географія релігії. Соціально-географічні відмінності.

ТЕРИТОРІАЛЬНА СТРУКТУРА НАРОДНОГО ГОСПОДАРСТВА І СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНЕ РАЙОНУВАННЯ

Адміністративно-територіальний поділ України. Теоретичні основи і принципи суспільно-географічного макрорайонування України. Сучасні підходи до виділення суспільно-географічних районів. Схеми суспільно-географічного і соціально-економічного районування В. А. Поповкіна, Ф. Д. Заставного, М.М. Паламарчука, та О.М. Паламарчука, О. І. Шаблія /1995/, М.Д. Пістуна. Рівні економічного розвитку районів. Проблеми міжрайонних зв'язків, удосконалення суспільно-географічного районування держави, господарської самостійності її регіонів.

Донецький суспільно-географічний район

Склад території. Суспільно-географічне положення, Оцінка природних умов і ресурсів. Населення і трудові ресурси району. Структура зайнятості.

Провідне значення важкої промисловості у господарському комплексі. Паливно-енергетичний комплекс. Проблеми вугільної промисловості. Металургійний комплекс: основні підприємства, їх спеціалізація, металургійні райони. Багатогалузеве машинобудування, провідні галузі. Хімічної промисловості.

АПК, спеціалізовані рослинницько-промислові та тваринницько-промислові АПК, приміське сільське господарство.

Транспортна система. Соціальна інфраструктури. Територіальна структура господарства. Основні промислові вузли. Економічні зв'язки Проблеми і перспектив.

Придніпровський суспільно-географічний район

Склад території. Оцінка суспільно-географічного положення. Передумови господарського розвитку. Населення, його зайнятість Розвиток і розміщення галузей спеціалізації, металургійний комплекс, енергетика, важке машинобудування, хімічна промисловість. Розвиток АПК. Провідні галузі сільського господарства харчової промисловості.

Транспортна мережа. Найбільші транспортні вузли, їх спеціалізація. Соціальна Інфраструктура. Екологічні та соціально-економічні проблеми. Перспективи розвитку.

Північно-східний суспільно-географічний район

Склад території. Суспільно -географічне положення. Природно-ресурсний потенціал. Населення і трудові ресурси .Провідні галузі промисловості, машинобудівний комплекс. Легка і харчова промисловість. АПК. Транспортна система. Найбільші міста. Проблеми і перспективи розвитку.

Столичний суспільно-географічний район

Склад території. Специфічні риси суспільно-географічного положення. Природно-ресурсний потенціал. Населення трудові ресурси. Вплив аварії на ЧАЕС на міграцію населення. Міське і сільське розселення.

Функціонально-галузева структура господарства. Провідна роль машинобудівного комплексу. Легка і харчова промисловість. Інші галузі промисловості. Агропромисловий комплекс району. Умови і фактори розвитку. Галузі спеціалізації

Транспортна система району. Значення окремих видів транспорту у вантажо- і пасажирообороті. Основні транспортні вузли.

Соціальна інфраструктура. Науковий потенціал району. Основні проблеми і перспективи територіальної організації район.

Центральний суспільно-географічний район

Склад території. Оцінка суспільно-географічного положення. Природні умови та ресурси. Населення і особливості його зайнятості.

Функціонально-галузева структура господарства. Паливно-енергетичний комплекс району. Провідні, галузі, машинобудування, металообробка, харчова промисловість.

Провідна роль АПК в районі. Рослинництво, тваринництво, основні галузі Розвиток транспорту, характерні риси його територіальної організації. Економічні зв'язки. Проблеми і перспективи розвитку.

Подільський суспільно-географічний район

Склад території. Суспільно-географічне положення. Оцінка природних умов та ресурсів. Населення. Трудові ресурси, їх використання , міське і сільське розселення. РОЗВИТОК і розміщення галузей спеціалізації. Провідна роль АПК у районі. Машинобудування. Легка промисловість. Промислові вузли і центри. Характерні риси розвитку транспортної мережі.

Транспортні вузли. Соціальна Інфраструктура. Основні проблеми та пріоритети розвитку.

Північно-західний суспільно-географічний район

Склад території. Особливості географічного положення. Господарська оцінка природних умов та ресурсів в. Географія населення, особливості структури зайнятості. Провідні галузі спеціалізації господарства. Машинобудування, лісова і ^"деревообробна, легка промисловість. Провідна роль АПК в районі.

Можливості транскордонного співробітництва. Транспортна система. Соціальна інфраструктура. Економічні зв'язки. Проблеми та перспективи розвитку.

Карпатський суспільно-географічний район

Склад території. Оцінка сучасного суспільно-географічного положення. Значимість прикордонного розміщення району. Унікальність природних умов та ресурсів в. Населення і трудові ресурси. Демографічна ситуація. Етнічний склад населення, міське і сільське розселення.

Функціонально-галузева структура, машинобудівний комплекс, хімічна промисловість, паливно-енергетичний комплекс, лісова і деревообробна галузі. АПК, спеціалізація і рівень розвитку. Транспортна система, її проблеми.

Соціальна інфраструктура. Рекреаційний комплекс та екологічні проблеми. Економічні зв'язки. Проблеми і перспективи розвиток.

Причорноморський суспільно-географічний район

Склад території. Особливості географічного положення. Господарська оцінка природних умов та ресурсів. Населення і трудовий потенціал. Етнічний склад населення. Проблеми зайнятості. Міграція населення.

Функціонально-галузева структура господарства. Машинобудування і металообробка, харчова і легка промисловість.

АПК, особливості спеціалізації, рівень розвитку.

Транспортна система. Значення морського транспорту. Найважливіші порти. Значимість нафтового терміналу для району та країни загалом. Рекреаційне господарство. Роль району .Проблеми і перспективи розвитку господарства.

ЗОВНІШНІ ЕКОНОМІЧНІ ЗВ'ЯЗКИ

Загальні риси зовнішніх економічних зв'язків України. Класифікація зовнішніх зв'язків. Політичні , економічні та науково-технічні зв'язки. Форми зовнішніх економічних зв'язків. Обсяг, структура, динаміка експорту та імпорту.

Географія зовнішньої економічної діяльності. Головні торговельно-економічні партнери України. Створення спільних підприємств, вільних економічних зон. Проблеми диверсифікації зовнішніх економічних зв'язків.

«ЕКОНОМІЧНА І СОЦІАЛЬНА ГЕОГРАФІЯ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН СВІТУ»

Політична карта світу

Основні етапи формування сучасної політичної карти світу. Зміни на політичній карті після Великих географічних відкриттів. Зміни ПК світу після другої світової війни.

Групування країн світу: за розмірами території і чисельністю населення, особливостями політико-географічного (геополітичного) і економіко-географічного положення, формами державного устрою та адміністративно-територіальним поділом. Сучасна політична карта Європи, Азії, Америки, Африки, Австралії, Океанії.

Соціально-економічна типологія країн світу за рівнем економічного розвитку, характером економіки.

Географія світового господарства і глобальні проблеми людства.

Світове господарство, як об'єкт дослідження економічної і соціальної географії. Світове господарство - складна територіально господарська система, сукупність взаємозв'язаних національних господарств країн світу. Основні закономірності розвитку світового господарства, як системи, що функціонує на основі взаємодії географічного середовища, населення і виробництва. Обмін товарами, світовий ринок - економічна основа світового господарства. Сучасна функціонально-галузева структура світового господарства, як відображення загального і часткового поділу праці. Спеціалізація господарства окремих країн, як результат географічного поділу праці. Закономірності інтернаціоналізації виробництва. Економічна інтеграція країн - вища ступінь інтернаціоналізації господарства країн. Об'єктивний закон нерівномірного економічного розвитку у світовому господарстві.

Історичні особливості і відмінності щодо формування світового господарства. Періодизація розвитку. Обмін результатами виробництва і міжнародний поділ праці, як економічна і географічна основа формування світового господарства.

Всесвітні ринкові відносини в другій половині 20 століття.

Міжнародні економічні відносини і їх основні форми - зовнішня торгівля, експорт капіталу обмін науково-технічною інформацією, спеціалізація і кооперування, спільне виробниче та економічне співробітництво, міграція робочої сили. Спільне вирішення глобальних проблем людства - екологічної і раціонального природокористування, енергетики, продовольчої, зростання світового населення, освоєння Світового океану, Космосу та ін.

Система показників економічного та соціального розвитку світового господарства та країн. Світове господарство в період НТР. Зрушення в галузевій і територіальній структурі світового господарства, НТР і довкілля. Підходи до вирішення проблеми взаємодії суспільства з навколишнім середовищем.

Економіко-географічна оцінка природних умов і ресурсів Землі

Географічне середовище як неодмінна умова життєдіяльності і господарювання людського суспільства. Зростання виробництва і «демографічний вибух» в 20 ст., загострення проблеми забезпечення людства природними ресурсами. Антропогенний вплив на природне середовище в умовах НТР. Значення економіко-екологічної оцінки природних факторів.

Мінеральні ресурси як природна основа розвитку галузей світового господарства. Класифікація мінеральних ресурсів. Світове споживання корисних копалин. Економічна оцінка ефективності їх використання. Вплив нерівномірності поширення мінеральних ресурсів на спеціалізацію національних господарств в світовому господарстві.

Комплексне використання мінеральної сировини і ресурсозабезпечення - магістральні напрями підвищення ефективності економіки країн.

Земельні ресурси - природна основа сільськогосподарського виробництва, розміщення промисловості, транспортних комунікацій, рекреаційних та інших видів життєдіяльності населення. Земельний фонд світу, його структура, географія. Методи економічної оцінки якості земельних ресурсів. Проблеми збереження земель від деградації та "опустелювання".

Кліматичні та агрокліматичні умови та ресурси, їх різноманітність, вплив на сільське господарство, промисловість, транспорт, комфортність умов життя людей. Водні ресурси. Нерівномірність розподілу прісних вод. Ресурси Світового океану і господарство. Проблеми забезпеченості водою регіонів, міст. Рекреаційні і бальнеологічні ресурси біосфери, їх використання. Проблеми збереження лісів, морських тварин.

Населення світу

Вивчення населення в соціально-економічній географії зарубіжних країн. Чисельність і динаміка населення світу.

Сучасна демографічна ситуація у світі та різних типах країн - економічно-розвинутих країнах, що розвиваються та інших. Динаміка народжуваності, смертності, природного приросту. Статевий, віковий склад населення. Расовий та етнічний склад. Карта народів за мовними сім'ями. Географія релігій. Християнство, іслам, буддизм - найбільші релігії світу. Особливості расових, національних і релігійних проблем в країнах різного типу.

Трудові ресурси і їх використання. Ступінь і структура зайнятості населення.

Розміщення населення і міграції. Фактори і закономірності розселення населення на Землі. Регіони і зони високої концентрації і малозаселених територій. Вплив зовнішніх міграцій. Процес урбанізації у світі та країнах. Міста, їх роль, функції і районоутворююче значення. Класифікація міст. Вплив індустріалізації і НТР на урбанізацію та розселення. Основні урбанізовані зони світу і міські агломерації.

Географія галузей світового господарства

Сучасний стан і фактори розвитку основних галузей господарства в умовах НТР і прискореної індустріалізації в країнах різного типу. Зростання світової економіки в 90-х роках. Технічне переозброєння, розвиток промисловості, будівництва, сільського господарства, галузей сфери послуг, інформаційних структур і новітніх комунікацій.

Географія промисловості світу

Промисловість - провідна сфера матеріального виробництва у світовому господарстві. Структурно-виробничі та географічні особливості і зміни в промисловості світу. Вплив природних і суспільно-економічних факторів. Транснаціональні корпорації в промисловості.

Паливно-енергетичний комплекс. Світові запаси енергоресурсів, розміщення, географія видобутку і використання. Вугільна, нафтова і газова промисловість, світові запаси, динаміка і рівень видобутку. Географія міжнародної торгівлі вугіллям, нафтою і природним газом. Основні вантажопотоки. Країни - експортери енергоресурсів і країни імпортери. Електроенергетика світу. Типи електростанцій. Електроенергетичний баланс. Територіальний розподіл виробництва і споживання електроенергії у світі. Альтернативні джерела енергії. Енергетична проблема світу і шляхи її вирішення. Екологічні проблеми.

Металургійна промисловість світу. Галузевий склад, паливна і сировинна база. Територіальний розподіл світового виробництва сталі, провідні країни. Географія споживання і світова торгівля чорними металами. Світове виробництво кольорових металів. Країни експортери та імпортери сировини і кольорових металів.

Машинобудівна промисловість. Особливості галузевої структури і рівень сучасного розвитку в країнах різного типу. Географія основних галузей машинобудування у світі. Основні машинобудівні райони світу. Вплив ТНК на розміщення світового машинобудування

Міжнародна спеціалізація країн у машинобудуванні. Країни-експортери та імпортери світової машинобудівної продукції.

Географія хімічної і нафтохімічної промисловості. Галузева структура. Особливості розміщення та використання хімічної сировини.

Географія світового виробництва і споживання мінеральних добрив. Нафтохімічна промисловість та інші галузі на основі органічного синтезу; склад, значення в господарстві, зв'язок з НТР.

Географія світового сільського господарства

Сільське господарство - одна з головних галузей матеріального виробництва. «Зелена революція» та її вплив на сільське господарство країн, що розвиваються.

Рослинництво і тваринництво - основні галузі сільського господарства. Значення і географічне поширення зрошувального землеробства. Зернове господарство - основа рослинництва. Географія виробництва пшениці, кукурудзи, рису. Технічні культури та їх географія. Головні цукроносні, волокнисті, олійні культури. Особливості плантаційного виробництва чаю, кофе, какао. Розміщення каучуконосів.

Тваринництво. Структура та географія галузей тваринництва світу.

ГЕОГРАФІЯ СВІТОВОГО ТРАНСПОРТУ

Транспорт - матеріальна основа географічного поділу праці. Поняття про світову та регіональні транспортні системи. Сучасний рівень розвитку транспорту в країнах різних типів, зв'язок з НТР.

Галузева структура транспорт: сухопутний-залізничний, автомобільний, трубопровідний транспорт. Морський транспорт. Головні міжнародні морські вантажопотоки. Найбільші морські порти, їх спеціалізація.

Регіональні транспортні системи та зв'язки між ними

Структура і напрями міжконтинентальних і внутрішньорегіональних перевезень. Транспортні вузли міжнародного значення.

РЕГІОНАЛЬНИЙ ОГЛЯД КРАЇН СВІТУ

КРАЇНИ СХІДНОЇ ЄВРОПИ, ПІВНІЧНОЇ І ЦЕНТРАЛЬНОЇ АЗІЇ (КРАЇНИ СПІВДРУЖНОСТІ НЕЗАЛЕЖНИХ ДЕРЖАВ -СНД)

Співдружність незалежних держав - нове політико-географічне і економічне утворення на політичній карті світу ХХ століття.

Економіко-географічні особливості розвитку країн СНД. Етапи формування сучасного геополітичного положення окремих країн СНД.

Спільні економіко-географічні риси в структурі господарських комплексів та розвитку окремих галузей країн СНД. Місце галузей виробничої і невиробничої сфер в структурі господарських комплексів та їх внутрішня структура. Особливості та спільні риси в розвитку паливно-енергетичних комплексів, металургійних, машинобудівних.

Особливості агропромислової інтеграції в країнах перехідного до ринкових відносин типу господарювання. Спільні риси структури та рівень розвитку окремих складових в АПК країн даного типу.

Єдина транспортна система країн СНД, історико-географічні етапи її формування. Роль у формуванні міжгалузевих зв'язків. Територіальні відміни у рівнях розвитку окремих видів транспорту.

РОСІЙСЬКА ФЕДЕРАЦІЯ. Державний устрій. Адміністративний поділ. Особливості ЕГП. Різноманітність природних умов, структура та рівень забезпеченості природно-ресурсним потенціалом. Вплив ПРП на рівень розвитку і структуру господарського комплексу та міжнародні ринкові відносини.

Чисельність, розміщення населення. Регіональні проблеми трудозабезпечення, конкурентноздатність трудового потенціалу на світовому ринку праці. Рівень розвитку та сучасна структура господарського комплексу. Особливості розвитку та географія галузей паливно-енергетичного, металургійного, машинобудівного, лісопромислового та інших міжгалузевих комплексів, АПК, особливості галузевої структури та зональність спеціалізації. Структура транспортної системи. Економічне районування території.

ЦЕНТРАЛЬНА РОСІЯ - найвищий за рівнем економічного розвитку регіон Росії.

Урало-Поволзький регіон . Особливості індустріального розвитку.

Сибірський регіон - головна природно-сировинна база Росії. Особливості розвитку промислових комплексів.

Північно-Кавказький економічний район. Особливостей формування території, національний склад населення. Значення району в промисловому та аграрному комплексі Росії.

Далекосхідний економічний район. Природно-ресурсний потенціал, особливості в розселенні населення рівень розвитку та структура господарства, роль міжнародного співробітництва в економічному розвитку району. Вільна економічна зона та її роль в розвитку продуктивних сил.

РЕСПУБЛІКА БЕЛАРУСЬ. Особливості економіко-географічного і геополітичного положення. Природно-ресурсні і соціально-економічні фактори розвитку народного господарства, Склад і територіальні відміни в розміщенні населення. Господарство, його роль в міжнародному поділі праці. Промисловість, особливості структури. Географія галузей машинобудівного, хімічного та лісопромислового комплексів. Легка промисловість. Агропромисловий комплекс. Транспорт і економічні зв'язки.

РЕСПУБЛІКА МОЛДОВА. Економіко-географічне і геополітичне положення. Особливості формування території і історичні зв'язки Молдови з Україною. Природні умови і ресурси. Населення. Структура господарського комплексу, місце та роль у ньому агропромислових комплексів. Проблеми міжнаціональних відносин та територіальної цілісності держави.

КАЗАХСТАН. Особливості економіко-географічного і геополітичного положення. Природно-ресурсні фактори розвитку країни. Історико-географічні особливості формування господарства. Місце і роль її в міжнародному поділі праці. Географія галузей паливно-енергетичного комплексу, кольорової та чорної металургії, хімічної промисловості. Нові промислово-територіальні комплекси. Агропромисловий комплекс, його структура і особливості.

ДЕРЖАВИ ЦЕНТРАЛЬНОАЗІАТСЬКОГО РЕГІОНУ

Особливості геополітичного положення. Спільні та відмінні риси природних умов. Природно-ресурсні потенціали окремих держав та їх вплив на формування господарських комплексів та розвиток міжнародних економічних зв'язків. Чисельність, структура та розселення населення. Спільні риси в демографічній ситуації з проблеми працевлаштуваності населення. Особливості структури господарських комплексів Узбекистану, Туркменистану. Киргизстану та Таджикистану, роль окремих держав у територіальному поділі праці країн СНД.

КРАЇНИ ЗАКАВКАЗЬКОГО РЕГІОНУ

Історико-географічні особливості формування територій Азербайджану, Вірменії, Грузії. Сучасний адміністративно-територіальний устрій та проблеми міждержавних відносин. Особливості природних умов та

ресурсів. Населення, його розселення в державах регіону. Відміни у структурі господарських комплексів, роль регіону у міжнародному територіальному поділі праці. Географія галузей спеціалізації промислових комплексів країн (паливно-енергетичний, хімічний, машинобудівний). Сучасний рівень розвитку та спеціалізація АПК країн регіону. Роль спеціалізованих АПК у формуванні міждержавних економічних зв'язків.

КРАЇНИ ЗАРУБІЖНОЇ ЄВРОПИ (ЦЕНТРАЛЬНА ЄВРОПА, ЗАХІДНА ЄВРОПА)

Загальна характеристика країн Європи, склад території, площа і населення. Економіко-географічне та геополітичне положення. Роль Європейських країн у світовій цивілізації і політичних процесах в історичні часи і, зокрема в ХХ ст. (центр двох світових воєн). Зміни на політичній карті Європи після другої світової війни. Сучасна політична карта. Типологія країн (розвинутої ринкової економіки і країн перехідної до ринкової економіки).

КРАЇНИ ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ

Склад країн регіону. Західна Європа - країни високорозвинутої ринкової економіки. Політична карта. Природні умови і ресурси. Залежність від імпорту ресурсів. Населення, демографічна ситуація, міграції. Високий рівень урбанізації.

Субрегіони Західної Європи: країни Середньої Європи, Північної та Південної. Економічні і політичні структури країн Західної Європи. Рада Європи і Європарламент. Європейський Союз. Північно-Атлантична Асоціація (НАТО).

Країни Середньої Європи в Західній Європі - Ірландія, Великобританія, Франція, Німеччина, Австрія, Швейцарія, Нідерланди, Люксембург, Ліхтенштейн. Особливості географічного положення; природно-ресурсні фактори, населення, спільні і відмінні риси в господарстві.

ВЕЛИКОБРИТАНІЯ. Економіко-географічне і геополітичне положення. Склад території. Державний лад. Сучасний адміністративний поділ і історичні області Великобританії. Природно-ресурсні фактори. Оцінка кліматичних умов для сільського господарства. Роль моря в житті англійців. Чисельність населення, його динаміка. Роль міграцій, емігранти з країн "Співдружності". Демографічна ситуація. Рівень урбанізації, міста і "села". Агломерації міст (Лондону, Бірмінгему, Ліверпуля, Манчестера, Нью-Касла, Глазго, Едінбургу). Великобританія в "Європейському Союзі". Особливості макротериторіальної структури господарства.

Промисловість. Галузева структура: традиційні і нові галузі. Паливно - енергетичний комплекс. Створення власної нафтогазової промисловості в 70-90-х роках ХХ ст. Електроенергетика, чорна металургія, машинобудування, хімічна та текстильна промисловість.

Сільське господарство. Структура сільського господарства. Провідна роль тваринництва. Землеробство. Залежність від імпорту продовольства.

Транспорт, його структура. Роль залізниць, морського та трубопровідного транспорту. Головні порти. Тонель під Ла-Маншем - новітня сторінка в комунікаціях з континентальною Європою.

НІМЕЧЧИНА (НІМЕЦЬКА ФЕДЕРАТИВНА РЕСПУБЛІКА) - найбільша за населенням і економічним потенціалом країна Західної Європи. Державний і адміністративно-територіальний устрій. Економіко-географічне положення.

Природно-ресурсні фактори розвитку господарства. Рівень забезпеченості власними мінеральними ресурсами.

Населення, етнічний склад та демографічна ситуація. Зовнішні міграції. Розселення населення. Рівень урбанізації. Міста і міські агломерації. Зайнятість населення. Іноземна робоча сила. Загальна характеристика господарства.

Ринкова економіка - основа сучасного господарювання ФРН. Високий рівень індустріального розвитку, концентрація виробництва у великих національних і транснаціональних корпораціях.

Промисловість. Місце промисловості ФРН у світовій економіці, Європі. Високі темпи розвитку в повоєнний період і зрушення в структурі промисловості. Розвиток паливно-енергетичного комплексу. Основні паливні бази ФРН. Розвиток і географія чорної металургії, машинобудування, автомобілебудування, електротехніки та інших нових і старих галузей. Зміни в їх географії. Хімічна індустрія - одна з найбільш потужних у світі. Легка і харчова промисловість.

Сільське господарство. Аграрні відносини і галузева структура. Географія землеробства і тваринництва.

Транспорт. Роль та географія окремих видів у внутрішніх зв'язках. Морський транспорт Основні морські і річкові порти. Географія рекреації і туризму. Зовнішньоекономічні зв'язки. ФРН - найбільша за зовнішнім товарообігом країна в Європі. Торгівля та інші форми економічних зв'язків з країнами "Європейського Союзу"

ФРАНЦІЯ (ФРАНЦУЗЬКА РЕСПУБЛІКА)

Сучасне економіко-географічне положення. Державний лад і адміністративно-територіальний поділ. Місце Франції і роль в сучасному світі.

Природно-ресурсні фактори. Ступінь забезпеченості ресурсами. Проблема енергоносіїв.

Населення. Національний склад, динаміка чисельності, демографічна ситуація. Основні риси розселення. Паризька агломерація, її роль у культурному житті країни і світу. Зайнятість населення.

Основні риси галузевої структури народного господарства.

Промисловість. Місце Франції серед розвинутих країн Європи і світу. Галузева структура. Паливно-енергетичний комплекс Залежність від імпорту нафти та газу . Електроенергетика. Атомна енергетика. Головні райони і

центри металургії. Зрушення чорної металургії до моря, Машинобудування - провідна галузь індустрії. Розвиток автомобілебудування, електроніки, телемеханіки. Формування хімічної промисловості. Легка промисловість Франції - одна з найбільших у світі, її географія, роль Паризького району. Харчова індустрія. Значення цукрової, виноробної і м'ясо-молочної галузей.

Сільське господарство. Франція - найбільший виробник та експортер с/г продукції серед країн Західної Європи. Галузева структура. Землеробство: збір і врожайність основних с/г культур. Тваринництво. Світове значення виноградарства і виноробства. Територіальні відміни в с/г.

Географія транспорту. Сучасний прогрес на залізничному і автомобільному транспорті. Швидкісні магістралі. Роль Парижа в конфігурації транспортної системи. Значення річкового і морського транспорту. Тунель під протокою Ла-Манш та його значення у зв'язках з Англією.

Географія зовнішніх економічних зв'язків.

КРАЇНИ ПІВНІЧНОЇ ЄВРОПИ.

Швеція, Норвегія, Данія, Фінляндія, Ісландія. Особливості природних умов і ресурсів регіону. Господарство країн: промисловість, сільське господарство, транспорт. Участь у МГПП. Столиці, найбільші міста — промислові і культурні центри.

КРАЇНИ ПІВДЕННОЇ ЄВРОПИ

Італія, Іспанія, Португалія, Греція, Мальта, Сан-Маріно,, Ватікан, Андорра, Монако. Територія. Населення. Особливості природних умов і ресурсів. Господарство. Рекреаційні комплекси і туризм.

ІТАЛІЯ (ІТАЛІЙСЬКА РЕСПУБЛІКА)

Економіко-географічне положення. Державний устрій і адміністративно-територіальний поділ.

Природно-ресурсні фактори. Різноманітність природних умов та ресурсів.

Населення. Етнічний склад. Демографічна ситуація. Зовнішні міграції в 20 ст., їх причини. Внутрішні (сезонні) міграції. Географія розселення. Урбанізація. Міста і культурні центри світового значення.

Зміни в структурі економіки. Зростання ролі монополістичних об'єднань. Зрушення географії господарства - посилення розвитку центральних і південних областей - Лаціо (Рим з околицями), Кампанія (Неаполь та його зона), Калабрія, Апулія (Барі, Таранто)

Промисловість - провідна галузь економіки Італії. Галузева структура. Зміни в паливно-енергетичному комплексі. Провідна роль машинобудування. Автомобілебудування, електротехніка. Італія - один з найбільших виробників сталі і прокату в Західній Європі. Нафтохімічна і хімічна промисловість. Текстильне виробництво. Важлива роль харчової промисловості - макаронної, цукрової, виробництва оливкової олії, виноградних вин. Державна регіональна політика та її результати. Галузева структура.

Сільське господарство, зернове господарство, географія. Географія садівництва і виноградарства. Тваринництво, його склад, продуктивність і географія. Відміни між Північчю і півднем в спеціалізації с/г виробництва.

Транспорт. Роль автомобільних перевезень. Значення морського транспорту в зовнішніх і внутрішніх зв'язках Італії. Головні порти.

Транспортний комплекс. Сухопутний, водний транспорт. Роль морського транспорту Балтійського, Чорно і Адріатичного морів. Головні транспортні магістралі. Морські порти зовнішньоекономічні зв'язки країн регіону.

Географія зовнішніх економічних зв'язків. Економічні зв'язки з країнами "Європейського Союзу" та іншими регіонами світу.

КРАЇНИ ЦЕНТРАЛЬНОЇ ЄВРОПИ

Склад країн регіону (15 держав: Естонія, Латвія, Литва, Польща, Чехія, Словаччина, Угорщина, Словенія, Хорватія, Болгарія, Румунія, Боснія і Герцоговина, Союзна республіка Югославія і Македонія). Площа і чисельність населення. Формування території, етапи економічного розвитку. Сучасна політична карта і особливості економіки країн регіону, як перехідної до ринкової. Політичні проблеми країн Балканського півострова. Оцінка природних умов ресурсів.

Населення. Етнічний склад. Сучасна демографічна ситуація. Розміщення населення. Урбанізація. Міста і агломерації.

Господарство. Основні риси галузевої структури та рівня економічного розвитку групи країн.

Промисловість. Зрушення в структурі виробництва. Рівні розвитку. Галузі міжнародної спеціалізації та зміни в галузевій і територіальній структурі.

Паливно-енергетичний комплекс.

Металургійний комплекс. Розміщення виробництва і споживання чорних та кольорових металів в країнах Центральної Європи. Машинобудівний комплекс. Галузева структура машинобудування та металообробки.

Географія хімічного комплексу.

Агропромисловий комплекс.

Рослинництво і тваринництво - складові АПК. Географія зернових і технічних культур, овочівництва, виноградарства, садівництва.

Зовнішні зв'язки. Структура і географія.

РЕСПУБЛІКА ПОЛЬЩА. Економіко-географічне і геополітичне положення. Державний устрій.

Господарство. Місце в світовій економіці. Структура господарства, тенденції економічного розвитку. Промисловість Галузева структура. Визначна роль кам'яновугільної промисловості. Розвиток і розміщення паливно-енергетичного комплексу, чорної металургії, машинобудування, хімічної, текстильної, харчової промисловості.

Агропромисловий комплекс. Галузева структура сільського

господарства.

КРАЇНИ ПІВНІЧНОЇ АМЕРИКИ

СПОЛУЧЕНІ ШТАТИ АМЕРИКИ . США - найбільша економічно розвинута країна світу. Етапи формування території. Сучасний її склад і устрій. Особливості економіко-географічного положення. Зміна його на різних етапах розвитку.

Природні умови і ресурси США.

Населення. Особливості формування. Роль міграцій. Регіони виходу іммігрантів. Формування американської нації. Етнічний склад сучасного населення. Демографічна ситуація. Природний рух населення. Вікова структура. Структура зайнятості. Урбанізованість території в різних районах США. Зростання міст, агломерацій, мегалополісів .

Господарство. Загальні риси і економічна структура господарства. Соціально-економічні і політичні передумови перетворення США в найрозвинутішу країну. Роль природно-ресурсного фактору.

Роль монополій і транснаціональних корпорацій. Військовопромисловий комплекс у економіці США.

Промисловість. Місце в світовій економіці. Рівень індустріалізації. Галузева структура промисловості.

Паливно-енергетичний комплекс. Обсяги видобутку та імпорту нафти, газу, вугілля. Структура паливно-енергетичного балансу. Електроенергетика.

Чорна і кольорова металургія, тенденції в розвитку.

Машинобудування - провідна галузь промисловості США. Структура, традиційні старі і нові галузі. Автомобільна промисловість, масштаби її виробництва і центри.

Хімічна, нафтохімічна промисловість. Галузі легкої і харчової індустрії. Основні промислові райони США. Продукція США на зовнішніх ринках. Суперництво з іншими центрами і регіонами світу.

Сільське господарство США. Аграрні відносини, їх історичний розвиток, сучасний етап. Сільське господарство в складі агробізнесу США. Землеробство. Географія зернових і технічних культур. Приміське овочеве, молочне господарство, садівництво. Тваринництво США. Територіальна спеціалізація с\г. Методи державної організації с\г (регулювання росту посівних площ і зборів с\г культур гарантованими закупками державою).

Транспорт США. Історичні особливості розвитку, зміна структури транспорту. Трансконтинентальні магістралі, їх роль. Великі озера і глибоководний шлях по р. Св. Лаврентія; морські порти і аеропорти.

Зовнішні економічні зв'язки. Роль США у світовому господарстві. Основні регіони і країни контрагенти в торгівлі США. Суперництво США на світовій арені.

Економічні райони США Економічне районування американськими географами, вченими інших країн. Економіко-географічна характеристика макрорайонів США. "Північ" - головний економічний район; "Південь

США", "Захід США".

КАНАДА

Державний лад і адміністративний поділ. Оцінка економіко-географічного положення. Природно-ресурсні фактори розвитку економіки.

Населення. Чисельність. Національний склад. Англо-французький дуалізм (дві основні нації). Українці в Канаді. Особливості заселення. Міське і сільське населення., Урбанізовані зони і ареали.

Господарство. Роль іноземного капіталу в господарстві Канади. Індустріально-аграрний і експортний характер економіки. Високий рівень розвитку добувних і обробних галузей. Канада в складі Великої "сімки" економічно розвинутих країн світу. Географія провідних галузей промисловості. Сільське господарство, його структура. Географія рослинництва і тваринництва. Канада - виробник і експортер пшениці, продукції тваринництва. Роль та спеціалізація степових провінцій (Манітоба, Саскачеван і Альберта). Рибальство. Транспорт. Роль залізничного і морського транспорту. Структура міжнародної торгівлі Канади. Географія контрагентів в зовнішніх економічних зв'язках.

КРАЇНИ ЛАТИНСЬКОЇ АМЕРИКИ (МЕКСИКА, ЦЕНТРАЛЬНА АМЕРИКА, ВЕСТ ІНДІЯ, КРАЇНИ ПІВДЕННОЇ АМЕРИКИ)

Своєрідність Латинської Америки як одного з регіонів країн, що розвиваються. Поняття і термінологія "Латинська Америка". "Мезоамерика", "Вест-Індія", "Карібська Америка". Особливості складу країн. Чисельність населення. Здобуття політичної незалежності, звільнення від колоніалізму.

Економіко-географічне положення. Міжokeанське положення. Посилення значення Тихоокеанського положення. Особливості формування сучасної політичної карти.

Природно-ресурсні фактори. Ресурси для металургії, їх значення в господарській спеціалізації, Основні "нафтові" країни.

Населення. Формування латиноамериканських націй. Корінне населення. Демографічні показники: Географія індіанського населення. Характер і масштаби урбанізації. Особливості сільського розселення. Господарство Місце у світі. Аграрно-сировинна спеціалізація. "Нові індустриальні країни" (Мексика, Бразилія, Аргентина. Кубинський шлях економічного розвитку. Особливості зовнішніх економічних зв'язків.

Сільське господарство. Аграрні відносини. Рослинництво, його зовнішньоекономічна спрямованість. Тваринництво. Рибальство. Лісове господарство.

Промисловість Сучасна структура. Роль добувних галузей. Старі і нові галузі обробної промисловості. Прогрес наукомістких галузей в Бразилії, Мексиці, Транспорт. Нові магістралі. Роль Панамського каналу. Рекреаційні ресурси, туризм їх значення в господарстві Центральної і Карибської Америки.

Сучасні інтеграційні процеси серед країн Латинської Америки. Субрегіони. Середня Америка, Центральна Америка, Вест-Індія, Північний

Схід, Бразилія, країни басейну Ла-Плати, Андські країни.

ЦЕНТРАЛЬНА АМЕРИКА

Політична карта субрегіону. Економіко-географічне положення. Своєрідність природних умов. Проблеми освоєння земельних та лісових ресурсів прибережних рівнин. Панамський канал і його роль. Населення. Заселення території. Етнічний склад. Корінне населення; його чисельність, середня густота. Низький рівень урбанізації. Господарство. Основа економіки - плантаційне і споживче сільське господарства; залежність від іноземного капіталу. Географія виробництва бананів, кофе, цукрової тростини. Недосконалість транспортної системи та внутрішніх господарських зв'язків.

ВЕСТ-ІНДІЯ острівний субрегіон Латинської Америки і регіон тропічного плантаційного господарства. Склад і політико-географічна своєрідність. Особливості економіко-географічного положення. Обмеженість мінеральних, водних і земельних ресурсів. Сприятливі природно-кліматичні передумови для вирощування багаторічних культур. Населення, етнічна різноманітність. Висока густота населення та концентрація у великих містах. Культура цукрової тростини - головна галузь плантаційного господарства. Добувна і обробна промисловість. Вест-Індія - регіон міжнародного туризму.

КРАЇНИ ПІВДЕННОЇ АМЕРИКИ

БРАЗИЛІЯ. Бразилія - одна з найбільших країн світу і найбільш економічно розвинутих країн Латинської Америки. ЕГП. Роль країни в економіці і політиці регіону. Державний лад. Адміністративний поділ. Природно-ресурсні фактори. Наявність світового значення рудних, водних, лісових і земельних ресурсів. Населення. Етнічний склад. Демографічна ситуація. Приокеанське розташування основної частини населення. Найбільші міста. Проблема зайнятості. Колонізація внутрішніх районів. Бразилія - нова столиця. Заселення Амазонії. Поява багатогалузевих центрів: Сан-Паулу, Ріо-де-Жанейро, Белуорізонті. Найбільші міські агломерації. Програми освоєння нових районів.

Господарство. Здійснення "бразильської моделі" розвитку. Роль іноземного капіталу. Перетворення в індустріально-аграрну країну. Промисловість. Бразилія - постачальник мінеральної сировини на світовий ринок. Створення великої обробної промисловості. Значення районів нового освоєння (Керажас). Територіальна концентрація промисловості. Енергетика. Добувні галузі. Металургія. Машинобудування (автомобілебудування, верстатобудування, обчислювальна техніка та ін.). Розвиток і розміщення традиційних галузей промисловості: легкої, шкіряної, харчової. Сільське господарство. Роль в світовому виробництві тропічних і субтропічних культур. Експортна спрямованість. Основні продовольчі культури. Транспорт. Залізничні і автомобільні магістралі. Відсутність сухопутних шляхів на значній частині території. Значення морського і повітряного транспорту в зовнішніх зв'язках.

КРАЇНИ БАСЕЙНУ ЛА-ПЛАТИ

Склад субрегіону. Особливості ЕГП Аргентини, Уругваю і Парагваю. Обмеженість мінерально-сировинної бази.

Населення. Переважання емігрантів - нащадків з Південної Європи.

Розвиток зернового господарства і тваринництва міжнародного значення.

Розвиток обробної промисловості. Район Пампи. Особлива роль Буенос-Айреса і Монтевідео. Освоєння енергетичних та лісових ресурсів Парагваю.

Аргентина - одна з найбільш розвинутих країн Латинської Америки. Багатство земельними і мінеральними ресурсами. Особливості історико-географічного розвитку. Населення і зростання міст. Посилення ролі Кордови та інших міст.

Добувна і обробна промисловість. Посилення розвитку металургії, транспортного і сільськогосподарське машинобудування. Становлення наукоємних галузей (електроніка та ін.

Аргентина – найбільший в Латинській Америці виробник зернової і тваринницької продукції. Основні види транспорту. Роль морського транспорту в зовнішніх зв'язках. Роль столиці Буенос-Айреса. Зовнішні економічні зв'язки Аргентини.

АНДСЬКІ КРАЇНИ

(РЕСПУБЛІКА ВЕНЕСУЕЛА КОЛУМБІЯ, ЕКВАДОР, ПЕРУ ,БОЛІВІЯ, ЧІЛІ)

Особливості ЕГП країн регіону. Природні умови і ресурси. Населення. Етнічний склад і розселення. Концентрація населення в гірських районах і портових центрах. Головні риси господарства і рівень економічного розвитку . Роль в господарстві і в експорті продукції добувної промисловості. Обробна промисловість. Особливості сільськогосподарського виробництва , експортна роль плантаційного господарства. Кофе, банани, цукрова тростина. Рівень транспортних комунікацій. Територіальні відміни господарства.

ВЕНЕСУЕЛА. Нафтогазопромисловий комплекс, як основа економіки країни. Мінеральні та водні ресурси. Центри обробної промисловості (Каракас, Валенсія)

ЧІЛІ. Заселеність території . Прогресивні перетворення в економіці. Розвиток обробної промисловості в столичній агломерації міст. Роль гірничо-металургійної промисловості. С\г середземноморського типу.

КРАЇНИ АЗІЇ. ПІВДЕННО-ЗАХІДНА АЗІЯ

Розміри та склад території. Економіко-географічне і геополітичне положення. Політична і економічна карта Азії. Типологія країн Азії. Субрегіони: Південно-Західна Азія , Південна Азія. Південно-Східна Азія, Східна Азія, Північна і Центральна Азія (країни СНД). Особливості природи і господарства субрегіонів.

ПІВДЕННО-ЗАХІДНА АЗІЯ

Політична карта. Економіко-географічне і геополітичне положення. Історико-географічні особливості країн субрегіону. Політичні, військові конфлікти. Оцінка природних умов ресурсів. Економічна, політична роль нафтодобувних країн. Нафтодобувний та переробний комплекс країн Перської затоки, його вплив на зміни в структурі господарства. Роль ОПЕК в економіці країн субрегіону. Сучасне населення, етнічний склад, демографічні показники. Рівень урбанізації. Міста.

Аграрно-сировинний напрям господарства. Сільське господарство, особливості його ведення в природних зонах Аравії, Месопотамії, Середземноморській зоні, Передньоазіатському нагір'ї. Роль іригації.

ТУРЕЧЧИНА Особливості ЕГП. Природі умови та ресурси, їх вплив на розвиток господарства. Населення. Національний склад, швидкі темпи природного приросту. Урбанізація та особливості розміщення населення. Структура та географія промисловості і сільського господарства. Відміни в спеціалізації і рівні розвитку приморських і внутрішніх районів. Транспорт і його географія. Вплив міжнародного транзиту і туризму на розвиток інфраструктури господарства. Внутрішні економічні райони.

ПІВДЕННА АЗІЯ

Склад території; формування сучасної політичної карти. Сухопутні кордони субрегіону, їх економічне і політичне значення. Етнічне різноманіття, переважаючі мовні сім'ї, найбільш чисельні народи. Загострення соціальних і економічних проблем великих міст. Значні відмінності в рівні розвитку промислового виробництва. Переважаюче значення сільського господарства і добувної промисловості. Багатоукладність та аграрні проблеми.

ІНДІЯ - найбільша країна субрегіону. Державний лад, адміністративно-територіальний поділ. Економіко-географічне положення в Південній Азії.

Природно-ресурсні фактори. Мінеральні ресурси. Транспортні і іригаційні можливості річок. Проблема водозабезпечення. Лісові ресурси.

Населення Індії. Демографічна ситуація, динаміка. Етнічна та релігійна строкатість населення і зв'язані з цим проблеми. Характер розміщення населення. Рівень урбанізації. Міста та міські агломерації, мегаполіси.

Сучасний рівень виробництва; зрушення в макроструктурі і територіальній структурі господарства.

Промисловість. Структурні зміни в промисловому виробництві. Значення допомоги інших країн в індустріалізації. Головні новобудови: формування промислових районів. Енергетика, Розвиток металургійної і хімічної промисловості, машинобудування, Будівництво гідроенергетичних комплексів.

Сільське господарство. Шляхи подолання агротехнічної відсталості сільськогосподарського виробництва. Головні сільськогосподарські культури, географія, вирощування. Особливості тваринництва.

Транспорт. Залізнична і автомобільна мережа. Значення морського

транспорту. Структура і географія зовнішніх економічних зв'язків.

ПІВДЕННО-СХІДНА АЗІЯ

Формування сучасної політичної карти субрегіону. Особливості ЕГП на перехресті важливих морських торговельних шляхів. Різноманітність і запаси ресурсів, їх світове значення. Відміни в характері земельних ресурсів півострівної і острівної частини території. Лісові ресурси.

Населення. Етнічний склад. Демографічна ситуація. Розміщення населення. Рівень урбанізації. Найбільші міста - Джакарта, Бангкок, Янгон, Ханой, Хошімін, Маніла, Куала-Лумпур, Сінгапур. Аграрно-сировинний характер економіки. Особливості галузевої структури промисловості. Нафта і газ Індонезії і Брунею. Галузі важкої промисловості. Розвиток державного сектору. Роль іноземних монополій в господарстві країни, Відміни в рівнях розвитку продуктивних сил і шляхи формування національної економіки.

ІНДОНЕЗІЯ - найбільша країна субрегіону. Природні умови і ресурси. Населення. Господарство. Новітні підприємства виробництва. Транспорт. Зовнішні економічні зв'язки Індонезії. НІК регіону.

Економічний потенціал нових індустріальних країн: Сінгапур, Малайзія, Тайланд, Філіппіни, їх місце в міжнародному поділі праці. Сінгапур - типовий приклад нової індустріальної країни. Фінансово-торгові і промислові функції Сінгапуру. Роль країни в регіоні і в світі. Туризм. Зовнішні зв'язки Південно-Східної Азії.

КРАЇНИ СХІДНОЇ АЗІЇ

Склад території, особливості економіко-географічного і геополітичного положення. Забезпеченість природними ресурсами. Кількість і етнічний склад населення. Нерівномірність розміщення населення.

ЯПОНІЯ — одна з головних розвинутих капіталістичних країн ринкової економіки. Економіко-географічне і геополітичне положення. Вплив острівного положення Японії на господарство. Місце Японії в сучасній світовій економіці і політиці.

Природно-ресурсні фактори в розвитку господарства.

Природно-рекреаційні ресурси. "Наступ на море і гори". Населення. Чисельність і його динаміка. Демографічна ситуація. Природний приріст. Розселення. Урбанізація. Географія міст і агломерацій. Формування і проблеми Японського мегалополісу. Високий рівень кваліфікації працюючих.

Історико-географічні особливості розвитку господарства. Фактори, що обумовили перебудову структури господарства.

Господарство. Японія - економічно високорозвинута країна світу. Місце Японії в сучасній світовій економіці і політиці. Особливості структури, обумовлені бідністю мінеральними ресурсами. Японія в міжнародному географічному поділі праці. Роль монополістичних об'єднань в господарстві. Галузева структура економіки.

Промисловість - провідна галузь економіки Японії. Галузева структура. Поєднання монополій і дрібних підприємств. Характеристика паливно-енергетичного комплексу. Географія металургії, машинобудування

(зокрема, автомобілебудування, електроніки), хімічної і нафтохімічної промисловості. Територіальні відміни. Географія окремих галузей промисловості. Тихоокеанський промисловий пояс і його підрайони.

Сільське господарство - багатогалузевий сектор інтенсивної економіки. Рівень забезпечення населення Японії власним продовольством. Структура земельного фонду. Аграрні відносини. Галузева структура. Зони сільськогосподарської спеціалізації. Важливість рибальства і рибництва в житті населення.

Транспортна система, її роль у внутрішніх і зовнішніх зв'язках. Залізничний та автомобільний транспорт. Основні залізниці. Роль морського транспорту у внутрішніх та зовнішніх зв'язках.

Зовнішня торгівля. Торгівельний баланс Японії. Товарна структура експорту і імпорту. Географія зв'язків.

КИТАЙСЬКА НАРОДНА РЕСПУБЛІКА (КИТАЙ)

Економіко-географічне та геополітичне положення. Державний лад і адміністративно-територіальний поділ Китаю. Природні умови і ресурси. Мінеральні і паливні ресурси. Земельні ресурси і земельний фонд. Водні ресурси. Біологічні ресурси континентального Китаю і шельфу морів.

Історичні етапи соціальних перетворень в Китаї.

Населення. Динаміка чисельності населення. Етнічний склад, Демографічна ситуація і демографічна політика. Нерівномірність розміщення населення. Низький рівень урбанізації. Трудові ресурси та їх географія. Релігії.

Господарство. Шлях до ринкових відносин при збереженні централізованого управління і керівництва КПК. Промисловість. Зрушення в галузевій структурі. Створення паливної промисловості, енергетики, металургії. Машинобудування. Розвиток легкої і харчової промисловості.

Сільське господарство. Галузева структура, переважне значення рослинництва. Вирощування продовольчих культур. Культура рису в Китаї. Зернове господарство. Географія зернових і технічних культур. Тваринництво і його розміщення.

Транспортна структура Китаю. Залізничний, водний та інші види транспорту. Зовнішньоекономічні зв'язки Китаю.

АВСТРАЛІЯ І ОКЕАНІЯ

АВСТРАЛІЙСЬКИЙ СОЮЗ. Склад і розміри території. Чисельність населення. Державний лад, адміністративно-територіальний поділ. Особливості економіко-географічного положення.

Природно-ресурсні фактори. Багатство мінерально-сировинних ресурсів для промисловості: кліматичні, водні, земельні ресурси. Заселення Австралії європейцями з 18 ст. і формування англо-австралійської нації. Аборигени і їх становище. Розміщення населення і міста.

Господарство, його сучасна структура. Подвійний характер економіки. Експортні галузі сільського господарства. Використання земельних ресурсів, проблеми тваринництва і рослинництва. Вівчарство. Гірничо-видобувна промисловість. Прискорення розвитку обробної промисловості у другій

половині XX ст. Транспортна система Австралії. Участь країни у МГПП.

КРАЇНИ АФРИКИ

Загальна характеристика Африки, як регіону в групі країн, що розвиваються. Особливості ЕГП. Африка — головний регіон Європейської колонізації в 19 столітті. Національно-визвольна боротьба народів Африки і розпад колоніальної системи в другій половині XX століття, Сучасна політична карта. Африка - найбільший регіон світу за чисельністю молодих політично незалежних країн , що розвиваються Соціально-економічні наслідки колоніалізму. Проблеми розвитку молодих незалежних держав. Природно-ресурсні фактори , різноманітність природних умов. Велика площа аридних земель. Нерівномірність розподілу водних ресурсів. Оцінка енергетичних ресурсів. Багатство мінеральних ресурсів. Райони зосередження нафти і природного газу. Оцінка земельних, лісових та інших ресурсів.

Населення. Динаміка чисельності населення. Расовий та етнічний склад населення. Демографічна ситуація. Нерівномірність розселення. Низький рівень урбанізації. Міста. Значення міграцій різних типів.

Господарство. Африка - регіон значного зосередження найбільш економічно відсталих країн (за критеріями ООН). Галузева і територіальна структура промисловості. Провідне місце добувних галузей. Становлення обробної промисловості, її географія. Аграрний характер економіки більшості країн Африки. Низький рівень сільськогосподарського виробництва. Загострення продовольчої проблеми. Рослинництво, як головний напрямок сільського господарства. Місцеві споживчі і товарно-експортні культури, їх географія. Особливості і проблеми африканського тропічного тваринництва. Проблеми підвищення рівня сільського господарства в Африці.

Характер транспортної інфраструктури, нерівномірність її територіального розвитку . Транспортні проблеми внутрішніх країн Африки. Трансконтинентальні шляхи. Найбільші порти. Розвиток сучасних видів транспорту.

Особливе місце внутрішньої торгівлі регіону в економіці країн , що розвиваються. Своєрідність структури експорту в Африканських країнах. Провідні експортні товари. Однотипність імпорту і його роль в економічному розвитку Африки.

Субрегіони. (Умовність виділення субрегіонів). Північна, Західна, Центральна, Східна і Південна Африка.

ПІВНІЧНА АФРИКА

Значення рибальства . Особливості транспортної мережі.

ЄГИПЕТ Своєрідність географічного положення, історія і розвиток господарства Єгипту. Політична ситуація в країні. Роль Нілу в розвитку господарства країни. Своєрідність природно-ресурсних факторів розвитку. Водні ресурси і корисні копалини. Етнічні і демографічні особливості населення. Розвиток урбанізації. Агломерація Каїру.

Провідне місце сільського господарства (зрошувальне землеробство) в

економіці. Зростаюча роль промисловості, її галузева структура. Значення Асуанської греблі для економіки країни. Особливості транспортної інфраструктури. Роль туризму. Транспортне і економічне значення Суецького каналу. Географія зовнішньої торгівлі Єгипту.

ЗАХІДНА АФРИКА

Особливості субрегіону як найбільш населеної частини материка. ЕГП. Багатство надр Західної Африки. Етнічна своєрідність субрегіону. Демографічні особливості. Переважання сільського населення. Розселення і міграція. Розвиток урбанізації. Міста. Аграрний характер економіки субрегіону. Споживчі і товарні експортні культури. Особливості і проблеми тваринництва. Значення рибальства. Провідне значення добувної промисловості. Розвиток центри нафтової промисловості. Галузі обробної промисловості та її територіальна концентрація. Слабкий розвиток транспортної інфраструктури. Транспортна проблема внутрішніх материкових країн. Особливості зовнішньої торгівлі і економічних зв'язків.

СХІДНА АФРИКА

ЕГП. Політична карта регіону. Проблеми внутрішньоматерикових країн. Природно-ресурсні фактори. Своєрідність етнічного складу, розселення населення. Демографічна ситуація.

Аграрний характер економіки субрегіону, особливості розвитку землеробства і тваринництва. Прогресивні перетворення в сільському господарстві. Низький рівень розвитку промисловості. Осередки обробної промисловості в різних країнах субрегіону. Значення іноземного туризму в економіці окремих країн. Транспортна проблема країн Східної Африки. Зовнішня торгівля.

ЦЕНТРАЛЬНА АФРИКА

Політична карта ЕГП і гострота проблем розвитку внутрішніх материкових країн. Різноманітність природно-ресурсних факторів розвитку. Зони надлишкового і недостатнього зволоження. Мінерально-сировинні ресурси. "Мідний пояс" країн Африки. Нафтогазові родовища. Різноманітність етнічного складу населення. Демографічна ситуація. Особливості розселення населення. Малозаселеність території. Міське і сільське населення. Міста.

Сільське господарство - основа економіки субрегіону. Переважання екстенсивних форм ведення сільського господарства. Товарне виробництво експортних культур. Продовольчий стан в країнах субрегіону. Значення лісового господарства. Видобувна промисловість в субрегіоні. Осередки обробної промисловості. Транспортна мережа субрегіону. Зовнішня торгівля і структура експорту.

ПІВДЕННА АФРИКА

ПІВДЕННО-АФРИКАНСЬКА РЕСПУБЛІКА - найбільш економічно-розвинута країна Африки. Державний устрій.

Природно-ресурсний потенціал. Багатство надр алмазами, золотом, залізного, марганцевою та ін.р.

Особливості расового і етнічного складу населення. Соціальна

структура і трудові ресурси. Міста.

Структура господарства. Провідна роль промисловості. Основні галузі (машинобудування, харчова, хімічна чорна металургія) і їх географія. Поєднання високорозвинутих добувної і обробної промисловості з відсталими формами промислового і сільськогосподарського виробництва. Сільське господарство Рослинництво і тваринництво. Розвиток галузей невиробничої сфери.

Транспорт. Зовнішні економічні зв'язки Внутрішні економіко - географічні відмінності країни. Преторія. Йоханнесбург. Кейптаун. Дурбан. Порт-Елізабет.

**Критерії
оцінювання знань студентів за результатами складання
вступного іспиту**

Оцінки			Зміст критеріїв оцінки
за національною шкалою	за 100-бальною	за шкалою ECTS	
1	2	3	4
відмінно	90-100	A	Студент правильно, повно та аргументовано розкриває всі питання, демонструє вміння самостійно аналізувати теоретичний матеріал, досконало володіє географічною номенклатурою та термінологією, викладає матеріал чітко і логічно, застосовує знання з географії у нестандартних умовах.
добре	89-82	B	Студент достатньо повно розкриває суть питань, володіє географічною номенклатурою та термінологією, викладає матеріал чітко і логічно, застосовує знання з географії у стандартних умовах.
	81-75	C	Студент у цілому розкрив суть питання, відповідає аргументовано і загалом правильно, володіє географічною номенклатурою та термінологією, застосовує знання з географії у стандартних умовах.
задовільно	74-67	D	Студент розкриває основний зміст питань частково, допускає певні помилки та неточності, які свідчать про його не повне розуміння географічних процесів та явищ, допускає помилки у географічній номенклатурі та термінології.
	66-60	E	Студент не повністю розкриває основний зміст питань, допускає певні помилки та неточності, які свідчать про його не повне розуміння географічних процесів та явищ, слабо володіє географічною номенклатурою та термінологією.
незадовільно	59-35	FX	Студент не достатньо розкриває основний зміст питань, допускає помилки та неточності, які свідчать про не розуміння ним географічних процесів та явищ, дуже слабо володіє географічною номенклатурою та термінологією.
	34-1	F	Студент не розкриває зміст питань з географії, не в змозі їх аналізувати і послідовно і логічно викласти, допускає помилки, не володіє географічною номенклатурою та термінологією.

ЛІТЕРАТУРА

1. Антонов В.С. Короткий курс загальної метеорології. – Чернівці: Рута, 2004. – 336с.
2. Атлас Винницкой области. – М.: ГУГК, 1985.
3. Атлас мира. – М.: ГУГК МВД СССР, 1958. – 284 с.
4. Атлас мира. – М.: ГУГК СССР, 1988. – 337 с.
5. Атлас природньк условий и естественньк ресурсов Украинской ССР. – М.: ГУГК, 1978.
6. Атласи адміністративних областей України.
7. Багров В.М. Землезнаство: Підручник / В.М. Багров, В.О. Боков, І.Г. Черваньов. – К.: Либідь, 2000. – 464 с.
8. Бакулин П.Н., Кононович З.В., Мороз В.М. Курс общей астрономии. – М.: Наука, 1974. – 543с.
9. Богомоллов Л.А, Судакова С.С. Общее землеведение. – М.: Недра, 1971. – 227 с.
10. Богословский Б.Б. и др. Общая гидрология (гидрология суши). – Л.: Гидрометеиздат, 1984. – 422с.
11. Вальчук-Оркуша О.М. Загальне землезнаство. Гідрологія / О.М Вальчук-Оркуша – Вінниця: Едельвейс, 2010.
12. Введение в физическую географию / К.К. Марков, О.П. Добродеев, Ю.Г. Симонов и др. – М., 1978.-191с.
13. Власова Т.В. Физическая география материков и океанов Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / Т.В. Власова. – М.: Издательский центр «Академия», 2005.
14. Воловик В.М. Загальне землезнаство Практикум. Навчальний посібник. / В.М. Воловик. – Вінниця, 2001.
15. Воловик В.М. Ландшафтознаство. Курс лекцій / В.М. Воловик. – Вінниця, 2007.
16. Географический атлас для учителей средней школы. - М.:ГУГК, 1985. – 238с.
17. Географический энциклопедический словарь: Географические названий. – М.: Советская энциклопедия, 1989. – 592 с.
18. Географічна енциклопедія України: В 3-х томах / Редкол. ... О.М.Маринич та Ін. – К.: Українська енциклопедія ім.М.П.Бажана, 1993. – Т.3.
19. Геоморфология Украинской ССР. - К.: Вища школа, 1990. - 285 с.
20. Герасимова М. И. География почв СССР. – М.: Высшая школа, 1987. – 223с.
21. Геренчук К.И. Боков В.А., Черванев И.Г. Общее землеведение. – М.: Высшая школа, 1984.-256 с.
22. Глазовская М. А. Общее почвоведение и география почв. – М.: Высшая школа, 1981. – 400 с.
23. Гудзевич А.В. Регіональна фізична географія (Європа та Азія) навч. посіб. для студ. географічних спец. ВНЗ / А.В. Гудзевич. – 2008.
24. Давиденко В.А. Ландшафтна екологія. Навч. посібник. – К.: Лібра,

- 2007.
25. Давідов Л.К. и др. Общая гидрология. – Л.: Гидрометеиздат, 1973. – 462с.
26. Денисик Г.І. Нариси з антропогенного ландшафтознавства / Г.І. Денисик, В.М. Воловик. – Вінниця: ГІПАНІС, 2001.
27. Денисик Г.І. Нариси з антропогенного ландшафтознавства / Г.І. Денисик, В.М. Воловик. – Вінниця: ГІПАНІС, 2003.
28. Денисик Г.І. Лісополе України. – Вінниця: Тезис, 2001. – 283 с.
29. Добровольский В. В. География почв с основами почвоведения. – М.: Высшая школа, 1989. – 319с.
30. Дроздов О.А. и др. Климатология. – Л.: Гидрометеиздат, 1989. – 568с.
31. Еремина В.А., Притула Т.Ю., Спрялин А.Н. Практикум по физической географии материков и океанов учеб. пособие для студентов вузов – М.: Гуманитар. Изд. центр ВЛАДОС, 2005.
32. Ермолаев М.М. Введение в физическую географию. – Л., 1975. – 260 с.
33. Живаго Н.В., Пиотровский В.В. Геоморфология с основами геологии. – М.: Недра, 1971. – 287 с.
34. Заповедники СССР: Заповедники Украины и Молдавии / Ред. В.Е. Соколов, Е.Е. Сыросчковский. – М.: Мысль, 1987. – 271с.
35. Заставний Ф.Д. Географія України: у 2-х кн. - Львів: Світ, 1994.
36. Исаченко А.Г. Ландшафтоведение и физико-географическое районирование. – М.: Высшая школа, 1991. – 365с.
37. Іщук С.І. Розміщення продуктивних сил. К.: Вид-о Європ. У-ту фінансів, ін форм. - С-ми, менеджменту і бізнесу., 2008.
38. Коротун І.М. Основи загального землезнавства. – Рівне, РДТУ, 1999. – 310с.
39. Коротун І.М. Прикладна геоморфологія. – Рівне: ДРВП, 1996. – 132 с.
40. Костенко Н.П. Геоморфология. – М: МГУ, 1985. – 312с.
41. Костин С.И. Основы метеорологии и климатологии. – Л.: Гидрометеиздат, 1958. – 403с.
42. Леонтьев О.К., Рычагов Г.И. Общая геоморфология. – М.: Высшая школа, 1979. – 287 с.
43. Леонтьєва Г. Г. Лекції з економічної і соціальної географії України : навч. Посібник. - Суми: "Університетська книга", 2004.
44. Леонтьєва Г.Г. Економічна і соціальна географія України. Навч. пос. - Суми: Ун. Книга, 2004.
45. Летувнинкас А.И. Антропогенные геохимические аномалии и природная среда. Учебное пособие / А.И. Летувнинкас. – Томск: Изд-во НТЛ, 2002.
46. Максаковский В.П. Экономическая и социальная география мира. Методическое пособие. (Книга для учителя). М. Просвещение, 2004.
47. Маринич О.М., Шищенко П.Г. Фізична географія України. Підручник. – К.: Т-во "Знання", КОО, 2003. – 479 с.
48. Масляк П.О., Шищенко П.Г. Географія України: Пробний підруч. Для 8-9 кл. серед. Шк. - К.: Зодіак-Еко, 1996.

49. Мильков Ф.Н. Общее землеведение. – М.: Высшая школа, 1990. – с. 65-85.
50. Мировая экономика. Экономика зарубежных стран. Учебник (под ред. Колесова В.П.) М. 2001, 2005.
51. Міллер Г.П. Ландшафтознавство: теорія і практика: Навч. посібник / Г.П. Міллер, В.М. Петлін, А.В. Мельник. – Львів: Видавничий центр ЛНУ, 2002. – 172 с.
52. Неклюкова Н.П. Общее землеведение. – М.: Просвещение, 1967. – С. 6-47, 296-385.
53. Общая политическая, экономическая и социальная география (Любимов И.М.) М. 2001.
54. Олійник Я.Б., Загальне землезнавство: Навчальний посібник. / Я.Б. Олійник, П.Г. Тищенко. – К.: Знання, 2003.
55. Олійник Я.Б., Федорищак Р.П., Шищенко П.Г. Загальне землезнавство. – К.: Знання-Прес, 2003. – 247 с.
56. Паламарчук М.М., Паламарчук О.М. Економічна і соціальна географія України з основами теорії: Посібник. К.: Знання, 1998.
57. Панас Р.М. Ґрунтознавство / Р.М. Панас. – Львів: «Новий світ – 2000», 2006 р.
58. Панас Р.М. Рациональное використання та охорона земель / Р.М. Панас. – Львів: «Новий світ – 2000», 2008 р.
59. Природа Украинской ССР. Ландшафты и физико-географическое районирование / Маринич А.М., Пащенко В.М., Шищенко П.Г. - К.: Наукова думка, 1985.-224с.
60. Родионова И.А. Мировая экономика. Индустриальный сектор. С-Пб, 2005.
61. Розміщення продуктивних сил України: Підручник (автори - Е.П. Качан, М.О. Ковтонюк М.О. Петрига та ін.; за ред Е.П. Качана.- К.: Вища школа, 1998.- 375с.
62. Рудько Г.І. Геологія з основами геоморфології: підручник для студентів екологічних і географічних спеціальностей ВНЗ / Рудько Г.І., О.М. Адаменко, О.В. Чепіжко, М.Д.Крочакю – Чернівці: Букрек, 2010.
63. Свинко Й.М., Геологія: практикум. Навч. посібник. / Й.М. Свинько, М.Я. Сивий. – К.: Либідь, 2006.
64. Социально-экономическая география зарубежного мира (под ред. Вольського В.В.) М. 2004.
65. Соціально-економічна географія: Навчальн. посібник (за ред. проф. О.І. Шаблія.- Львів: Світ, 2000.
66. Стеченко Д.М. Розміщення продуктивних сил і регіоналістика. -К.: Вікар , 2006.
67. Федорищак Р.П. Загальне землезнавство: Навчальний посібник. - К.: Вища школа, 1995. -223 с.
68. Черваньов І.Г., Багров М.В., Боков В.О. Землезнавство: Підручник для університетів, -К.:Либідь, 1998.
69. Чернюк Л.Г., Клиновий Д.В. Економіка регіонів України: Навч. посіб. -

К.: ЦУЛ, 2003.

70. Чорний І. Б. Географія ґрунтів з основами ґрунтознавства – К.: Вища школа, 1995 -240 с.
71. Экономическая и социальная география стран ближнего зарубежья. (под.ред. Ратановой М.П.) М. 2004.
72. Якушко О.Ф. Основы геоморфологии. – Минск: Виш. школа, 1986. - 302 с.